

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | Š o k i s

2

Vilniaus festivalio koncertas „Baltijos malda“

3

Alexey'us Botvinovas skambina „Goldbergo variacijas“

7

Pokalbis su baletu šokėju Imanoliu Sastre'u Martinu

9

Paroda „Martos kalendorius“ Vilniaus rotušėje

10

Laiškai apie teatrą

12

Nauji filmai – „Dalilendas“

Sergejus Krylovas, Yeol Eum Son ir Lietuvos kamerinis orkestras

I. JUODYTĖS NUOTR.

Dar viena įsimintina pažintis

Vilniaus festivalyje – Lietuvos kamerinis orkestras, Sergejus Krylovas ir pianistė Yeol Eum Son

ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Šiaip jau stengiuosi vengti pasikartojančių antraščių, tačiau šiuokart to daryti negaliu ir nenoriu. Mat įsimintina pažintimi prieš dvi savaites pavadinau Vilniaus festivalyje pasirodžiusio „Paganini Ensemble Vienna“ koncertą. Šį kartą, birželio 17 d., įvyko dar viena, ir vėl tikrai įsimintina, pažintis: pirmą kartą mūsų scenoje su Lietuvos kameriniu orkestru ir jo vadovu bei vakaro solistu Sergejumi Krylovu koncertavo pianistė iš Pietų Korėjos Yeol Eum Son.

Kadangi nauji vardai šiųmetčiame festivalyje nedažni, į viešnios pasirodymą kryo ypatingas dėmesys. Felixo Mendelssohno

Koncertas smuikui, fortepijonui ir styginiams d-moll, kuriame viešnia skambino fortepijono partiją, vertė labai rimtai suklusti ir sekti jos techninių ir meninių priemonių arsenalą, gėrėtis gyvu, raiškiu mąstymu, giliu muzikos estetikos suvokimu. Tiesą sakant, vos tik prisilietusi prie fortepijono klaviatūros ir išgavusi sodrų, o kartu taurų skambesį, ji užvaldė dėmesį ir nepaleido jo per visą ilgą kūrinį. Kad ir kaip žavėjaisi Krylovo raiškiu smuiku, jautriais dinaminiais vingiais, fenomenaliu tikslumu, fortepijonas tarsi magnetas traukė įsiklausyti į kiekvieną iki smulkmenų išpuoselėtą detalę, stilingai įformintą mintį, lanksčią dinamiką, smulkius pasąžus, prilygstančius krištolo karoliukų vėriniams. Tarp abiejų solistų

mezgėsi pulsuojančios gyvybės dialogas, kartais sueinantis į azartiškus juvelyriškai tikslius smuiko ir fortepijono unisonus, primenančius Ludwigo van Beethoveno kamerinės sonatas. Beje, klasikinę sonatą priminė ir puikiai solistų atlikti išimtinai kameriški epizodai. Klasikinių formų harmonija ir jaunatvišku romantiškumu pulsuojantį vyksmą meistriškai palaikė ir kurstė susiklausęs orkestras su itin dėmesingu koncertmeisteriu Džeraldu Bidva.

Klausantis šio Mendelssohno kūrinio, kurį jis parašė būdamas vos keturiolikos, stebino genialaus jaunuolio muzikos pažinimas – girdimi Wolfgango Amadeus Mozarto, Beethoveno mąstysenos atskambiai,

NUKELTA Į 4 PSL.

Šviesą nešantys

Įspūdžiai iš Vilniaus festivalio koncerto „Baltijos malda“

KOTRYNA LUKŠYTĖ

Gedulo ir vilties diena žymi ypač skaudžią datą – 1941 m. birželio 14-ąją Sovietų Sąjunga pradėjo masinius trėmus į Sibirą. Šimtams tūkstančių žmonių – tai sudaužyti gyvenimai, mirtys, badas bei milžiniška trauminė patirtis net ir vėlesnėms kartoms. Gedulo ir vilties diena kasmet priverčia susimąstyti, kaip stipriai tai paveikė asmeninę šeimos istoriją bei mūsų tautos ir regiono visuomenę. Šiandien, visai čia pat, rusų sukeltas karas Ukrainoje atgaivina šią kolektyvinę atmintį. Tačiau būtent tos iš kartos į kartą perduodamos tautų, šeimų ir individų patirtys suteikia jautrumo ir stiprybės nesuvokiamo žiaurumo akivaizdoje.

Vilniaus festivalio koncertas „Baltijos malda“, vykęs birželio 14 d. Šv. Kazimiero bažnyčioje, tauriai praskaidrino šią vilties dieną. Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“, vadovaujamas Vaclovo Augustino, su smuikininkės Dalia Dėdinskaitės ir violončelininko Glebo Pyšniako duetu „Duettissimo“ savitai išreiškė Baltijos šalių brolystę su už mūsų visų laisvę kovojančiais ukrainiečiais. Programoje greta Baltijos kompozitorių kūrinių dar skambėjo norvegų, italų bei britų sakralinė muzika. Daugiakultūrės programos šaknis tarsi atliepė ir koncerto erdvė: viena pirmųjų Lietuvoje barokinių bažnyčių mena laikus, kai Vilniuje sugyveno įvairios tautos, skirtingos kultūros ir religijos.

Puiki tokios programos pradžia – Anatolijaus Šenderovo „Dialogues“ smuikui ir violončelei. Intymus pokalbis tarp dviejų instrumentų, tarsi pritaikytas „Duettissimo“ ansamblui, alsavo laisvę ir aistrą. Tai ne dviejų nepažįstamųjų pažintis, o

atviras senų bičiulių pokalbis, kuriame ilgainiui atsiskleidžia gilesni ir prasmingesni išgyvenimai, kuriuos naujos prasmės. Tai labai dinamiškas ir artimas dviejų lygiaverčių scenos partnerių ryšys. Be to, per laisvai plėtojamas melodijas kūrinys atsiskleidė ir žydų tradicinės muzikos atspindžiai.

Atvirą dueto pokalbį pakeitė Arvo Pärto „Da Pacem Domine“ – choro *a cappella* malda, prašanti Viešpaties suteikti taiką. Iš IX a. grigališkojo choralo atkeliavusi giesmė estų kompozitoriui tapo atspirties tašku kuriant jam būdingą šviesų, lengvą, minimalistinį skambesį. Choro „Jauna muzika“ atliekamas kūrinys persmelktas ramybės ir santūrumo. Tačiau jame slypi ir vidinė ugnelė, neleidžianti užsnūsti pasinėrus į pamaldžią meditatyvią būseną. Ji slepiasi sumaniai paslėptose faktūros „siūlėse“, kurių užčiuopti, ko gero, neįmanoma.

Pärto kūrinys susiėmė su tūkstantmetėmis bažnytinėmis tradicijomis, o norvegų kompozitoriaus Olos Gjeilo „Serenity“ (*O Magnum Mysterium*) sugrąžino į XXI amžių. Manychiau, kad tokia vaizdinga, kone kinematografiška kompozicija savo pusėn palenktų net ir didžiausią sakralinės arba apskritai klasikinės muzikos skeptiką. Skaidrios faktūros homofoniškos choro partijos kuria nepaprastą lengvumą ir tampa pagrindu lyriškai smuiko melodijai. Net ir pasiekus kulminaciją kompozitorius jos nesodrina nė vienu tamsesniu akordu. Dainingą, vis iškylančią ir nepastebimai išnykstančią smuiko melodiją Dėdinskaitė tarsi „siuvinėjo“ į bendrą kūrinio audinį. Choro partijoje kartais praslydę netikslumai, mano ausimis, tik suteikė papildomo žavesio, ypač tuomet, kai vaiksūs sąskambiai susiliejo kažkur bažnyčios skliautuose.

Choras „Jauna muzika“, Glebas Pyšniakas, Vaclovas Augustinas

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

Kiek kitokią nuotaiką žadino italų jaunosios kartos kompozitorės Mariannos Acito „L'urlo del figlio“ („Sūnaus šauksmas“) chorui *a cappella*. Šią kompoziciją Acito kartu su choru „Jauna muzika“ pristatė rudenį Pordenonės tarptautinės sakralinės muzikos festivalyje, o Vilniuje įvyko lietuviška jos premjera. Inspiraciją kūriniui Acito sėmėsi iš kartėliu persmelkto italų poeto Davido Maria Tuoldo eilėraščio, kuriame kalbama apie abejingumą ir apatiją skausmui net tada, kai kenčia patys artimiausi. Kūrinys gana ryškiai išsiskyrė iš programoje vyraujančios šviesios neoklasikinės ar neoromantinės muzikos, pasižymėjo gana netolygia plėtote, nuolatinio kismu ir trūkinėjančia polifonine faktūra. Vis dėlto norėtusi dar kartą išgirsti „L'urlo del figlio“ ir pamėginti vėl pasinėsti į muzikos ir poetinio teksto kuriamą keistą atmosferą.

Po Acito kiek eklektiškų ir įdomių interpretacijų Jurgio Juozapaičio

Dalia Dėdinskaitė, Vaclovas Augustinas, Glebas Pyšniakas, choras „Jauna muzika“

„Ave Maria“ duetui ir chorui (taip pat premjera Lietuvoje) staiga tapo kelione tarp dangaus ir žemės. Choras skleidė švelnias ir lengvutes harmonijas, sklindančias aukštybų link bažnyčios skliautų, o dueto sąskambiai ir nerimastinga nuotaika tarsi įžemino ir sudarė pusiausvyrą. Malda čia įgavo naujų reikšmių.

Dar vienas programos vidurio atradimas – žinomo britų sakralinės muzikos kūrėjo Johno Tavenerio „Svyati“. Nors pavadinimas reikštų „O, Šventasis!“, jo fonetiškas giminaitis slavų kalbose, reiškiantis „šviesa“, atrodė kur kas artimesnis šio kūrinio teikiama amžinosios šviesos vilčiai. Taveneris kompoziciją parašė netekęs artimo bičiulio, o įkvėpimo jam suteikė slavų ortodoksų mirusiojo išlydėjimo apeigų tradicija. Choras gieda, kol karstas išnešamas iš bažnyčios, o šventiką arba Kristaus ikoną čia reprezentuoja nuo dainininkų toliau esanti violončelė su improvizacine melodija. Kelių posmų kūrinys kiekvieną kart tarsi iš naujo plėtoja muzikinę medžiagą ir rituališkai atkartoja tą pačią kelionę. Pyšniako išgaunamas skaudus violončelės verksmas, bažnyčios erdvėse magišką galią turintis žemų balsų burdonas į bendrą kompozicijos skambesį įnešė slaviško ir Artimųjų Rytų skambesio. Turiu pripažinti, labiausiai laukiau

šio kūrinio ir sakau bravo atlikėjams, kurie puikiai susidorėjo su šia sudėtinga užduotimi.

Po sodrios Tavenerio „atsisveikinimo eisenos“ grįžome prie kiek lyriškesnės programos pusės. Latvio Pėterio Vasko kompozicijos „Plainscapes“ vientisa, ilga plėtotė, tirštos, gretimų intervalų faktūros virsta į gana skaidrų, lyg nebevaldomą šėlsimą, įsipina ir intriguojantys styginių balsai, kol galiausiai visa tai pertraukia paukščių čiulbesys. „Plainscapes“ – gaivališkas, lengvas ir tyras, kartais šaižesniais sąskambiais papildytas pavasario ar ankstyvos vasaros audros skambesys.

Šį gyvybę alsuojantį kūrinį pakeitė paskutinė koncerto kompozicija – ukrainiečių kompozitoriaus Myroslavo Skorykio „Melodija“. Didžiosios dalies Lietuvoje vykstančių koncertų puošmena – įsimintina daininga melodija – įsuko jautrius „Jaunos muzikos“ ir „Duettissimo“ verpetus ir ilgesinga gaida, skirta ukrainiečių tautai, užbaigė vakarą. „Baltijos malda“ padovanojo šviesos kupiną bendrystę, leidžiančią įžvelgti viltį net ir tamsiausiuose įvykiuose ar prisiminimuose. Net ir jie laisvų žmonių kūryboje gali virsti šilumą teikiančia kontempliacija.

In memoriam

Saulė Kisarauskienė (1937–2023)

Birželio 14-osios naktį amžinybėn iškeliavo mano mama tapytoja ir grafikė Saulė Kisarauskienė.

Ji gimė Kaune spaustuvininkų šeimoje. Mokėsi Vilniaus dailės institute, buvo ilgametė Lietuvos dailininkų sąjungos narė. Saulė Kisarauskienė gyveno ir kūrė kaip tikra vyresnės kartos menininkė, kuri net nepajėgdama atkakliai tapė beveik iki pat mirties.

Tikiu, kad Saulė (taip ji pasirašydavo savo kūrinius) iškeliavo į saulę, į tuos horizontus, šviesą, kurią tapė besiskverbiančią ir perskiriančią tamsos luitus, krintančią žemyn ryškiais potėpiais virš tamsių peizažų, atspindinčią skaidriais

Saulė Kisarauskienė

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

atšvaitais. Iškeliavo ten, kur greičiausiai oras virpa lyg smulkūs potėpiai, pilkas, skaidrus, lengvas, jis apsupa ir sūkuriuoja šviesia ramybe.

Aš nežinau, kaip atrodo tie toliai, kuriais mano mama dabar eina, gal

Polifoninių perlų vėrinys

Alexey’aus Botvinovo rečitalis „Goldbergo variacijos“ Vilniaus festivalyje

JONĖ PUNYTĖ-SVIGARIENĖ

Birželio 12 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje koncertavo vienas garsiausių Ukrainos pianistų Alexey’us Botvinovas. Atlikėjas jau gerai žinomas Lietuvoje, čia yra surengęs ne vieną reikšmingą koncertą. Botvinovo meninės veiklos laukas išpūdingai intensyvus, platesnis, nei įprasta pianistui: jis yra įvairių festivalių, projektų sumanytojas ir įgyvendintojas, buvęs Odesos nacionalinio operos teatro meno vadovas.

Penktasis šių metų Vilniaus festivalio koncertas išsiskyrė itin solidžia programa: Botvinovas atliko Johanno Sebastiano Bacho „Goldbergo variacijas“, BWV 988. Ciklas truko ilgiau nei valandą, tačiau savo gyliu, turinio ir patirčių intensyvumu atstojo dviejų dalių rečitalį. Bachas kūrinio dramaturgines gijas supynė į sudėtingą darinį, harmoniniais ryšiais susietą bachišką mikrokosmą. Ciklą sudaro 30 variacijų, sugrupuotų į dešimt segmentų. Pirmos dvi kiekvienos grupės pjesės – žanrinio, lyrinio ar virtuozinio pobūdžio miniatiūros, kuriose Bachas retai nutolsta nuo pamėgto polifoninio komponavimo stiliaus. Trečioji grupės dalis – griežtas kanonas. Kanonai tarpusavyje siejami intervalinės plėtotės principu: pirmame (Variacija Nr. 3) imituojantis balsas pasirodo unisonu, antrame (Variacija Nr. 6) – sekundos,

Alexey Botvinov

D. MATVEJEVO NUOTR.

trečiame (Variacija Nr. 9) – tercijos intervalais ir t.t. Intervalų laipteliais Bachas klausytoją lydi iki ciklo finalo, dramaturginės kulminacijos momento, kuriuo pagal struktūros logiką turėtų tapti paskutinė, 30-oji ciklo dalis. Tačiau čia klausytojo laukia žaisminga kompozitoriaus išdaiga – *quadlibet*, populiarius Bacho laikais namų muzikavimo tradicijos žanras, pabrėžiantis paprastą, humoristinio pobūdžio ir aiškiai pasaulietinį kūrinio charakterį. Čia netikėtai susitinka ir laisvai improvizuojant polifoniškai susipina dviejų vokiečių liaudies dainų intonacijos. Galima spėti, kad toks netikėtas variacijų pabaigos sprendimas perteikia Bacho pasaulėžiūrą, teigiančią gyvenimo džiaugsmą ir nenusipėjamumą.

Atsitraukus nuo dešimtainės ciklo struktūros, matome

stambesnę, dviejų dalių kūrinio planą. Pirmą ciklo dalį iš dalies pianistiškai ir dramaturgiškai „lengvesnė“, skaidresnė nei antroji. Kompozitorius tarsi žaidžia, įvairiais būdais imituodamas italų, prancūzų baroko klavesino meistrų stilių. Ciklo vidurį, lyg kryžkelę, žymi 16-oji variacija, išsiskirianti sudėtingesne struktūra.

Antroji variacijų ciklo pusė – kompozitoriaus ieškojimų, fantazijos, drąsių harmoninių ir faktūrinių eksperimentų laboratorija. Nesant tipinio variacijų formą apibendrinančio finalo, ciklo lyrinio dramaturginiu centru tampa 25-oji variacija *Adagio*. Ši pjesė savo trukme lenkia visas kitas, o neįtikėtini Bacho laikams chromatizmai primena klaidžiojimą žmogaus sielos labirintuose. Glenas Gouldas, žymiausias XX a. „Goldbergo

variacijų“ atlikėjas, šią dalį apibūdino kaip „daugiausiai alteracijų ir moduliacijų turinčiu kūriniu nuo Gesualdo iki Wagnerio“, o klavesino virtuozė Wanda Landowska poetiškai pavadino „juoduoju Bacho muzikos perlu“.

Ciklą pradeda ir baigia arija, kurią kūrinio pabaigoje girdime neišvengiamai kitaip nei pradžioje. Genialus Bacho atradimas: natos tos pačios, tačiau klausytojas, išgyvenęs koncerto patirtį, jau kitas. „Goldbergo variacijose“ galima įžvelgti užkoduotas filosofines kompozitoriaus mintis apie amžiną laiko spiralę, egzistencinį būties trapumą.

Botvinovo pianistinei paradigmai būdingi bruožai: romantinis emocinis muzikos poveikis, intensyvus dramaturginis plėtojimas, dinamiškas, klausytojo dėmesio nepaleidžiantis muzikinių minčių formavimas ir maksimalus instrumento galimybių naudojimas. Atlikėjo grojimo maniera santūri, netrikdanti Bacho muzikos tėkmės. Pianistinė manualinė technika puiki, judesių taupumas ir koordinacija – nepriekaištingi. Solistas suprantamai perteikė sudėtingą kūrinio formą ir demonstravo puikų polifoninės faktūros valdymą. Botvinovo išgautas fortepijono skambesys labai kokybiškas, raiškus, informatyvus. Jis gausiai, drąsiai naudojo pedalus, pasitelkę ryškius *crescendo* ir *diminuendo*, suteikdamas muzikos audiniui šiek tiek romantinį atspalvį. Kai kuriose variacijose terasinė

dinamika, būdinga dviejų manualų klavesinui, buvo pabrėžtinai ryški dėl puikaus atlikėjo polifoninio girdėjimo. Pianisto artikuliacija apgalvota ir išraiškinga, nors kai kuriuose epizoduose *legato* sėkmingai galėtų pakeisti biresnis klavesininis *touché*.

Judriose, greito tempo variacijose Botvinovas demonstravo pavydėtiną smulkią pianistinę techniką. Kartais virtuoziškas imdavo dominuoti, vos pastebimai modifikuodamas bazinę ritmo pulsaciją, kritiškai svarbią kūrinio struktūrai. Tačiau lėtesnius, lyrinius epizodus Botvinovas interpretavo giliai, prasmingai, melodinės linijos skambėjo skausmingai ir trapiai. Ypatingą išpūdį padarė finalinė *Aria da capo*: po viso ciklo ji suskambo tauriai, ilgesingai, viltिंगai, perteikdama tikėjimą pasaulio tvarka ir teisiųjų pergale.

Atsidėkodamas už gausius plojimus pianistas įtaigiai ir emociškai paskambino mūsų publikai gerai pažįstamą ukrainiečių kompozitoriaus Myroslavo Skoryko „Melodiją“ iš kino filmo „Kalnų perėja“.

Du Vilniaus festivalio fortepijono (Mūzos Rubackytės ir Alexey’aus Botvinovo) rečitaliai, surengti per mažiau nei savaitę, prasmingai papildė vienas kitą, pademonstravo unikalios plačios instrumento raiškos ir menininkų požiūrių, repertuaro bei interpretacijų galimybes. Džiugu, kad festivalis gali pasiūlyti skirtingas patirtis ir įvairovę.

Kultūros naktis. Jono Korio pasija

Keletas spontaniškų žodžių vienam vakaro atlikėjui

GIEDRĖ KAUKAITĖ

Birželio 16-osios vakarą „Organum“ salėje po Dainiaus Sverdiolo išpūdingo vargonavimo Kultūros nakties programą pratęsė Jonas Korys, improvizavęs fortepijonu. Ši muziką pažįstame kaip ilgametį LRT garso režisierių, įrašų restauratorių, o dabar – vyriausiąjį šios įstaigos archyvarą, besirūpinantį turtingo LRT garso įrašų archyvo išlikimu. Natūralu, kad ši subtili ir įpareigojanti veikla patikėta žmogui, turinčiam ne tik puikų muzikinį išsilavinimą, jautrią klausą, bet ir ilgametės patirties ištobulintą skonį. Jonas mokėsi M.K. Čiurlionio menų mokykloje, studijavo fortepijoną Muzikos ir teatro akademijoje, profesorės Olgos Šteinberg klasėje, šias studijas derindamas su kompozicijos mokslais Vytauto Barkausko klasėje.

... Iš gretimo kambarėlio pasirodęs pusamžis vyriškas vasarišku drabužiu, publikos tarsi nė nepastebėjęs, sėdasi prie fortepijono.

Prisiliečia prie klaviatūros, tarsi pakalbina instrumentą, tarsi pasisveikina. Šitaip atsargiai mes paliečiame pažįstamo arba nepažįstamo žmogaus petį, norėdami, kad žmogus atsigręžtų. Šio „Yamaha“ instrumento tembras minkštas, aksominis. Matau tik pianisto nugarą ir pakaušį. Pakako vos keleto garsų, keleto intervalų, kad mintis sučiuptų nematomą saitą, atsiliepdamą ir prisirišdamą. Dar keletas atsargių akordų, keletas provokatyvių, atpažįstamų sinkopinės ritmikos elementų – lyg žadant impulsyvų išsiskyrimą – ir mes priimame žaidimo taisykles klausytis, girdėti, kalbėtis, klausti...

Solisto minčių srautas keliauja sekdamas jo paties sudaryto scenarijaus stotelėmis. Kai kurių pavadinimai mįslingi: „Es mažoji“, „LT suolelis“, „El Araby“, „Es didžioji“... Ir konkretnesni – „Vartai I“, „Vartai II“, „Garbarek“ (žymus džiazas saksofonininkas) – ar nestokojąs užuominos „Tullamore“ (airiško viskio markė) bei pabaigos bliuzas „Blues final“.

Jonas Korys – menininkas, kūrėjas – kalba širdimi, jo hipnotiški

kreipiniai paliečia kiekvieną, kviesdami mus į darnų, tirštai pulsuojantį emocinį lauką, nelyg suderintą instrumentą, kai nebylūs jo tonai ir obertonai suskamba konsonansiškai. Publikos klausymasis – visuomet koncerto ar spektaklio lakmusas. Ši publika nuščiuvusi, visomis fibromis suklususi, niekas nefotografuoja, niekas nekylo ir neskuba išeiti. Greta sėdintis klausytojas jau kelintą kartą servetėle kruopščiai valosi akinius, kad juos užsidėjęs ir šiek tiek nuo kėdės pakilęs kažką svarbaus pianisto stote įžiūrėtų. Kai publika improvizacijos vidury neištvėria ir suteikia sau karštų plojimų pertraukėlę, entuziastingai ploja ir kaimynas. Beje, plojimų „muzika“ – taip pat yra lakmusas, šio kaimyno katutės itin skambiai rezonuoja, jis sužavėtas. Profesionalas? Po koncerto ir jis Joną sveikins.

Aš keliauju savuoju minčių ratu, nuriedančiu ir atgalios: „Kas man geltono *korio* atlaus?“, – iš praeities ataidi įtaigus kito Korio, taip pat pianisto, balsas... Vytautas Korys,

mano mylimas pianistas gražia pavarde, štai šio, dabar improvizuojančio Jono tėvas, turėjęs subtilių humoro jausmą, kaskart unisonu su manimi padainuodavo šią Janinos Degutytės strofą apie geltoną bičių korį, kai anuomet repetuodavome Brundzaitės „Raudas“. Vaizdinių spiečiųuje regiu ir studijų draugės pianistės Laisvės Paškevičiūtės, retai tesišypsojusios, ypatingos išraiškos žvilgsnį – Jono mama... O iš jų abiejų, per anksti Anapus išėjusių, gaivalingai tebeskamba Jono močiutės, rašytojos, dramaturgės, vertėjos ir aktorės, didžios asmenybės Aldonos Liobytės gyvybingas žodis.

Vėl įsiliejusi į tekančią Jono Korio laisvosios improvizacijos srovę klausausi. Nugirstu klausimą, daugybę kartų kartojamą, bet nepabostantį. Tasai klausimas pabrėžtinai esminis, kamuojantis lyg pats svarbiausias būties klausimas. Kieno Jonas klausia? Savęs? Ar kažkieno nematomo? Kam šį neišsiunčiamą laišką jis rašo? Koks atsakymas? Atsakymo nėra. Triumfuoja patsai klausimas, stebuklingai

Jonas Korys

I. VYŠNIAUSKAITĖS NUOTR.

tampąs tikruoju atsakymu, padovanojamas tau vietą visatoje, kurios nė nemanai būsiąs vertas. Kaip prisiminimas ar parašas po laišku skamba pradžios azarto sinkopinės ritmikos žemų tonų motyvas. Apie formą intuityviai pagaltavote. Graudinuosi ir nesidroviau.

Gal ir neliūdi Jonas Korys, sceninės veiklos nesirinkęs, tad išvengęs visų privalomų prievolių – kasdienio paties savęs muštro, konkurencijos bei įvairiausių, ne visuomet patrauklių būdų stengiantis išlikti „ant bangos“, beieškant raiškos „įdomybių“, kad išgyventum.

Tikiu, kad Jonas kartais pradžiu-gina draugų sambūrį improvizuodamas, bet viešai koncertavo pirmąsyk! Tad garbė „Organum“ fortepijonų salonui, jau pripažintam klasikinės kamerinės muzikos prieglobsčiui, beje, dažnai sėkmingai primenantčiam malonius ir svarbius buvusios Menininkų rūmų veiklos laikus.

Dar viena įsimintina pažintis

ATKELTA IŠ 1 PSL.

platus emocijų spektras, įvaldytos išraiškos priemonės, smuiko ir fortepijono specifikos išmanymas. Pirmoji kūrinio dalis *Allegro* pritrenkė užmoju ir apimtimi, išradingai plėtojama muzikine medžiaga bei didžiule minčių gausa. Filharmonijos salėje nesu šio opuso girdėjusi, bet puikiai parengtoje festivalio knygelėje nerašoma apie pirmą atlikimą, tad gali būti, kad esu kažką praleidusi. Šiuo išpuidingu programos numeriu koncertas baigėsi, bet sužavėta publika ilgomis audringomis ovacijomis išprašė tris bisus: pakartotą baigiamąjį Mendelssohno Koncerto finalinį fragmentą ir duetu atliktas dvi Fritzio Kreislerio pjeses: „Gražųjį rozmariną“ ir Gaetano Pugnani–Kreislerio Preludą ir *Allegro*.

Dar keli faktai apie pirmąsyk atvykusią Yeol Eum Son. Ji neabejotinai priklauso tarptautiniam pianistų elitui: koncertuoja įvairiuose kraštuose su žymiais batutos meistras, atlieka klasikinę ir šiuolaikinę muziką, šiuo metu yra Hagos filharmonijos orkestro rezidentė. Pradėjusi skambinti trejų metų, Son yra baigusi Korėjos nacionalinį menų institutą, vėliau studijavusi Hanoverio aukštojoje muzikos ir teatro mokykloje. Pianistės biografiją puošia dviejų prestižinių konkursų sidabro medaliai: Vano Cliburno 2009 m. ir Piotro Čaikovskio 2011 metais. Mąsli menininkės asmenybė atsišaldė šešerius metus rašytuose straipsniuose, kuriuos spausdino Pietų Korėjos leidiniai. Pianistė šiuos rašinius sudėjo į knygą, kurios pasirodžiusi buvo žaibiškai išpirkta.

Beje, pasaulyje vykstančiuose konkursuose, koncertų salėse, taip

pat ir mūsų filharmonijoje jau kuris laikas pasirodo daug aukščiau-sio lygio muzikantų iš Pietų Korėjos. Prisiminkime kad ir talentingąjį aštuoniolikmetį Yunchan Limą, sužavėjusį 2022 m. Van Cliburno konkurso žiuri bei publiką ir pelniusį aukso medalį.

Pradėjusi nuo antros koncerto dalies grįžtu prie pirmosios. Įdomybių kupiną programą atvėrė maestro Sergejaus Krylovo diriguojamas Lietuvos kamerinis orkestras. Pateikęs simpatišką Motiejaus Radvilos (1749–1800) Divertismentą kameriniam orkestrui, kolektyvas suteikė retą progą bent kiek susipažinti su kompozitoriaus mėgėjo, garsiosios Radvilų dinastijos nario, kūryba. Sukurtas 1788 m., trijų kontrastingų dalių divertismentas – nesudėtinga, klasicizmo estetika grįsta muzika, leidusi orkestrui smagiai ir elegantiškai pamuzikuoti, žaismingai parodyskinti melodijų charakterį. Kūrinio autorius, regis, ypač mėgo smuiką, nes kiekvienoje dalyje parašė šiam instrumentui solinių epizodų, o finale – dar ir kadenciją. Juos pasiskondėdamas stilingai atliko Džeraldas Bidva.

Pagalvojęs apie Radvilos, valstybės tarnautojo, Vilniaus kašteliono ir kitokių pareigų veikėjo, meilę muzikai, *volens nolens* imi tiesti tiltus į mūsų laikus ir lyginti Abiejų Tautų Respublikos ir Antrosios Lietuvos Respublikos valstybės veikėjų pomėgius...

Antras programos kūrinys – Josepho Haydno Simfonija Nr. 94 G-dur, sukurta 1791 metais. Garsus Vienos klasikas, ciklinės simfonijos ir kvarteto žanrų tėvas, gyveno beveik tuo pačiu laiku

Yeol Eum Son, Sergejus Krylovas ir Lietuvos kamerinis orkestras

I. JUODYTĖS NUOTR.

kaip ir Motiejus Radvila. Tačiau austrų kompozitorius savo rūmų kaip Radvilos Nesvyžiuje neturėjo, o iki gautos kapelmeisterio tarnybos Esterhazų dvare gyveno skurdžiai. Laisvu menininku jis tapo tik po trisdešimties dvare iš-tarnautų metų. Apie tarnybos laikotarpį ir nelengvą kapelos muzikantų būtį byloja tuo laikotarpiu Haydno sukurta „Atsisveikinimo“ simfonija, kurią Lietuvoje dar sovietmečiu išpopuliarino Lietuvos kamerinis orkestras, vadovaujamas Sauliaus Sondeckio. Kūrinį jie atlikdavo paskutinę metų dieną prieš artėjančius Naujuosius, palaipsniui gėsinant žvakes dabartinėje Arkikatedroje bazilikoje, anuomet veikusioje kaip

Paveikslų galerija. Į šį koncertą plūsdavo minios žmonių.

Koncerte atlikta simfonija, gavusi pavadinimą „Staigmena“, arba dar vadinama „Su timpanų dūžiu“ („Mit dem Paukenschlag“), leido grįžti į Haydno epochą ir, Simfoniją suvokiant tuometinės muzikos kontekste, stebėtis kompozitoriaus genialumu ir gebėjimu per muziką, sakytum, ribojamą jos kalbos, formos ir estetikos, prabilti asmeniškai, išsakyti originalias, niekieno neištartas mintis, pagaliau smagiai nusijuokti ir išradingai pašmaikštauti. Juk tas orkestro akordas su timpanų smūgiu lėtojoje simfonijos dalyje kompozitoriaus gyvenamuoju laiku turėjo atrodyti kaip akibrokštas!

Puiku, kad maestro Krylovas ne pirmą kartą imasi būtent Haydno simfonijų, kurios pas mus skamba ištis retai. Stygininkams ir pūtikams, kūrinys turintiems labai reikšmingų užduočių, buvo kur pasireikšti ir iš tiesų sužėrėti. Darna, skonis, virtuoziškas tikslumas, lankstumas, puikus ritmo ir pulso pojūtis – tik keli šios interpretacijos privalumai. Orkestras grojo tarsi tobulas vieno žmogaus valdomas instrumentas. Su džiaugsmu konstatuoju: Segejaus Krylovo vadovaujamas Lietuvos kamerinis orkestras klesti!

ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Anonsai

„LNOBT Open“ pradės italų parengta premjera

Vilniečių ir miesto svečių laukia nuostabūs muzikiniai vakarai Valdovų rūmų Didžiajame kieme. Festivalis „LNOBT Open“ šimt siūlo turtingą programą: italų statytojų rengiamą „Pasaulio sutvėrimo“ pastatymo premjerą, koncertinį operų „Kaimo garbė“ ir „Lietuviai“ atlikimą bei Baletą gėlės koncertą su žymiais Lietuvos ir užsienio šokėjais.

Spektakliu paverstą Josepho Haydno oratoriją „Pasaulio sutvėrimas“, birželio 27 ir 28 d. atidarysiančią trečiąją vasaros festivalį „LNOBT Open“, diriguos jaunas vokiečių dirigentas Valentinus Egelis, nuo 2021 m. dirbantis Kroatijos nacionalinio teatro ir Rijekos simfoninio orkestro meno vadovu. Biblijos veikėjų Adomo ir Ievos partijos festivalio premjeroje

Opera „Lietuviai“

M. ALEKSO NUOTR.

atiteko bosui Joriui Rubinovui ir sopranui Monikai Pleškytei. Trijų angelų – Gabrieliaus, Rapolo ir Urielio – partijas atliks Lina Dambrauskaitė, Raimundas Juzuitis ir svečias iš Didžiosios Britanijos Ruairi Bowen. Oratorijos statytojai iš Italijos – režisierius Fabio

Ceresa ir choreografas Mattia Agatiello – Lietuvos publikai pažįstami iš naujausio „Traviatos“ pastatymo LNOBT scenoje.

Prieš abu „Pasaulio sutvėrimo“ spektaklius birželio 27 ir 28 d. klausytojus kviesime į pusantros valandos trukmės ekskursiją „Senojo

Vilniaus muzikinės įdomybės“ su gide, LNOBT choro artiste Inga Bagaliūniene. Ekskursijos prasidės 18.30 val. Rotušės aikštėje – priešais rūmus, kuriuose Haydno „Pasaulio sutvėrimas“ Vilniuje buvo atliktas pirmą kartą, o baigsis 20 val. prie festivalio „LNOBT Open“ premjerai besirengiančių Valdovų rūmų. Ekskursijos dalyviams būtina pasirūpinti specialiais bilietais.

Liepos 1 d. festivalio „LNOBT Open“ žiūrovų laukia Baletas gėlės koncertas, kuriame greta publikos mylimų LNOBT baletų trupės solistų pasirodys ir svečiai iš užsienio teatrų. Antroje koncerto dalyje matysime mistišką mėnesienos šokių kerinčią Šešėlių sceną iš Ludwigo Minkaus baletu „Bajaderė“.

Liepos 4 d. Valdovų rūmų kieme skambės vienaveiksmė Pietro Mascagni opera „Kaimo garbė“, neseniai atidariusi Pažaislio muzikos festivalį ir sulaukusi daugybės komplimentų atlikėjams: lietuvių

solistėms Viktorijai Miškūnaitėi, Ritai Preikšaitėi ir kvietiniams dainininkams Aleksandrui Antonenko (Latvija), Marijai Bondarenko ir Andrejui Bondarenko (Ukraina), taip pat LNOBT vyriausiajam dirigentui Ričardui Šumilai.

Liepos 6-osios vakarą iškart po tradicinės Lietuvos himno giedojimo ceremonijos pristatomą Amilcarės Ponchielli operą „Lietuviai“ šįkart atliks svečiai iš Ukrainos nacionalinės operos ir iš Kyjivo atvykstantis choras bei simfoninis orkestras. Diriguos Ukrainos nacionalinės operos vyr. dirigentas Mykola Diadiura.

Festivalio lankytojų prašome atkreipti dėmesį į spektaklių pradžios laiką: „Pasaulio sutvėrimo“ pasirodymai ir Baletas gėlės koncertas prasidės 21.30 val., o „Kaimo garbė“ ir „Lietuviai“ – 21 val.

LNOBT INF.

Štai čia ir yra šviesa

XVII jaunųjų kompozitorių kūrinių chorui konkurso „Vox Juventutis“ baigiamasis koncertas

GODA MARIJA GUŽAUSKAITĖ

Ne paslaptis, kad šiuolaikinės chorinės muzikos gerbėjams birželio pradžia asocijuojasi ne tik su laukta vasaros pradžia, bet ir su kasmet rengiamu baigiamuoju jaunųjų kompozitorių kūrinių chorui konkurso „Vox Juventutis“ koncertu. Šiemet jis jau septynioliktas ir atrodo, kad tai tik solidi šio perspektyvaus konkurso gyvavimo pradžia: žvelgiant į birželio 10 d. susirinkusią publiką sausakimšoje Šv. Kotrynos bažnyčioje buvo akivaizdu, kad konkursas ne tik nepraranda populiarumo, bet ir pritraukia vis naujų klausytojų.

Greta įprastų reikalavimų, šiais metais konkursui pateikti kūriniai turėjo atitikti ir erdvinių sprendimų bei multichorinės faktūros temą. Kaip šiuolaikinės erdvinės muzikos kūrėjai, man ši tema pasirodė itin šiuolaikiška ir inovatyvi, tačiau, sakyčiau, jaunųjų kompozitorių buvo sutikta gana nuosaikiai.

Koncertą tradiciškai pradėjo Vilniaus savivaldybės choro „Jauna muzika“ (meno vadovas ir dirigentas Vaclovas Augustinas) atliekamas chordinis šaukinys „Vox Juventutis“, ir jau nuo pirmųjų garsų tapo aišku: klausytojai turės neeilinę galimybę mėgautis aukščiausio lygio chorinės muzikos atlikimu.

Vakaro programa prasidėjo Domanto Balso kūriniu „Šviesos užkalbėjimas“. Lankstinuke pristatydamas kūrinių autorius pateikė tik vieną, tačiau itin taiklų Česlovo Milošo sakinį: „Panyrant į ekstatiškus šūksnius, ragų skardenimą ir būgnų trenksmą, didžiausias menas buvo išlaikyti saiką.“ Išties, saikas buvo skoningai išlaikytas per visą kūrinių. Sužavėjo ne tik skaidri, savita, lietuviško skambesio kupina harmoninė kalba, bet ir chorinės faktūros išmanymas. Kūrinyje derinami dainavimo ir kalbėjimo elementai, solistės dainavimas apipinamas aleatorišku moteriškų balsų gaudesiu. Dėl rafinuotos balso vadovos, harmoninio akordo išdėstymo bei *mormorando* atlikimo technikos aleatoriniai sąskambiai sudarė įspūdį, tarsi būtų grojama taurėmis. Nors kompozicija nepelnė jokio prizo, dėl savo subtilių muzikinių bei erdvinių sprendimų tapo viena iš mano favoričių. Jei būtų skambėjusi ne koncerto pradžioje, gal būtų labiau atkreipusi komisijos bei publikos dėmesį?

Deivido Kuktos „Štai čia šviesa“ žiuri sprendimu pelnė pirmą vietą. Opusas pasižymėjo nuostabiai besiskleidžiančia vienuolikos balsų spektrine faktūra, kurią puikiai perteikė šiuolaikinė chorinė harmoninė kalba. Tiesa, ji kiek priminė amerikiečių kompozitoriaus Erico Whitacre'o estetiką, tačiau žinant, kad Kukta yra tik savo kūrybinio

kelio pradžioje, tiesioginė ar netiesioginė įtaka visiškai suprantama. Aptariant kompozicinės formos ir muzikinės medžiagos plėtojimo aspektą, perėjimas iš *mormorando* prie įprasto dainavimo kūrinių pradžioje pasirodė kiek per staigus ir sukėlė „svarbaus muzikinio įvykio“ intrigą, tačiau jos tinkamai neatsvėrė net ir pasiekta kulminacija. Muzikinė medžiaga, lydėjusi žodžius „štai čia šviesa“, itin šiuolaikiška ir pagavi – verta nuoseklesnio, visą kūrinių apimančio plėtojimo, vengiant naujos muzikinės medžiagos intarpų. Šie, tiesa, atgavina klausytojų dėmesį, tačiau ir suskaldo vientisą muzikinį paveikslą. Sveikinu jaunąjį kompozitorių su iškovota „Vox Juventutis 2023“ pergalė ir linkiu toliau gludinti kompozicinį meistriškumą!

Matiso Vikmanio kūriny „Herald of Life“ skirtas baltų mitologijai populiarinti. Šįkart choras atliko ir gana sudėtingas ritmines partijas: tarė įvairius priebalsius, kartu įkvėpdavo ir iškvėpdavo, plojo bei trepsėjo. Ritmika pasirodė įdomi ir išplėtotą, atsižvelgta į choro, kaip profesionalaus instrumento, galimybes. Vėliau kūriny transformavosi į sekundinių sąskambių kupiną harmoninį audinį, kuris, nors ir atliepė baltų mitologijos potėmę, nesuskambo įdomiai. Formos požiūriu ši kūrinių padala galėjo būti kiek ilgiau plėtojama, kad klausytojas būtų sklandžiau atvestas prie pabaigoje nuskambėjusių galingų choro šūksnių.

Karolinos Kieraitės „Visur Esantis“, parašytas pagal 139 psalmės tekstą, ko gero, labiausiai atitiko konkurso temą, nes erdvinis atlikėjų išdėstymas čia pasitelktas kaip vienas pagrindinių kompozicinių parametru. Antifoninė kūrinių medžiaga buvo erdviškai išdėstyta tarp trijų dainininkų grupių, iš kurių dvi buvo publikos priekyje, o viena – gale. Prisijungus centre giedančiai solistei kompozicinis erdviškumo parametras dar labiau išplėtotas. Kūriny efektingai baigėsi ne tik pamažu dinamiškai „užgesdamas“, bet ir erdviškai „traukdamasis“ – dainininkų grupė, buvusi už publikos, pamažu artėjo scenos link, taip tarsi suskleisdama erdvinę kūrinių struktūrą.

Adamo Färnlöfo „Dieviškos sūpynės“ kėlė amžinąjį gyvenimo klausimą: ko mes čia ieškome? Kūriny įdomus dėl teksto taupumo (apsiribota tik minėtu klausimu) ir įvairių muzikinių raiškos būdų. Kita vertus, kai apsiribojama vos keletu žodžių, klausytojo dėmesys krypta į kitus kūrinių parametrus, kaip ritmas ar harmonija, o jais išlaikyti klausytojo susidomėjimą gali tik aukščiausio meistriškumo kūrėjai. „Dieviškos sūpynės“ buvo gana gerai išpildytos tiek konceptualiai, tiek muzikinės formos atžvilgiu,

Choras „Jauna muzika“ ir kūrinių autoriai

T. TEREKO NUOTRAUKOS

tačiau ilgainiui įdomumas išblėso, tad šį kartą kompozicija į mano favoritų sąrašą nepateko.

Evaldo Alekno „Stebuklas“ žiuri sprendimu užėmė antrą vietą ir pelnė choro simpatijų prizą. Pasak kompozitoriaus, tai laiškas mylimajai. Opusas alsavo melancholišku liūdesiu, kuris kartais peraugdavo į desperatiško atspalvio *glissando* pasažus. Subtilumas, meistriškas „nardymas“ harmonijų atspalviuose ir choro galimybių pajautimas kūrinyje buvo aiškiai juntami. Kita vertus, šiek tiek pritrūko vientisesnio muzikinio vaizdinio, kuris susidarytų ne iš galybės nudailintų akmenėlių, bet atimtų amą kaip tobulai nušlifuoti deimantas.

Koncertą tęsė Karolio Dabulskio „Maypole for Frau Troffea“, kurį įkvėpė istorinis įvykis – 1518 m. Strasbūre kilęs „šokių maras“. Vis besikaitaliojantis dviejų ir trijų dalių ritmas (tiek *tutti* choro, tiek ir mušamų lazdelių partijose) kūrė itin tikrovišką šokančios minios vaizdinį. Kita vertus, harmoninė kalba, kurioje dominavo mažorinių akordų, didžiųjų ir grynųjų intervalų sandara, pasirodė kiek per šviesi, siekiant perteikti tragišką, konvulsijų užvaldytą epidemiją. Tradiciškai stovinčio choro priekyje viena link kitos judėjo dvi solistės. Muzikiniu požiūriu toks erdvinis sprendimas neatrodė itin efektyvus (ypač turint omenyje klausytojus salės gale). Kalbėdama apie kūrinių formą drįsčiau teigti, kad klausytojo dėmesys iki galo nebuvo išlaikytas. Nepaisant išsakytos kritikos, kūriny sužavėjo apgalvotais ritminiais ir harmoniniais sprendimais, kurie dėl kompozitoriaus kruopštumo ir atsidavimo kūrybai dailiai sugulė į gana vientisą muzikinį audinį.

Priešpaskutinė koncerto programoje nuskambėjo Miglės Palkevičiūtės kompozicija „Vilnija Vilnia“. Jau nuo pirmųjų garsų buvo aišku, kad kūriny pelnys publikos

„Vox Juventutis“ koncerto akimirka

simpatijų prizą. Taip ir nutiko. Derinant folklorinį giedojimą (kurį puikiai atliko solistė Evita Rudzionytė) su klasikiniu choriniu skambesiu buvo pasiektas tarsi į protėvių laikus nukeliantis liaudiško kolorito efektas. Deja, kūriniui pritrūko kompozicinio išbaigtumo: nuoseklesnio plėtojimo, bendros kūrinių formos suvaldymo. Tačiau drąsus veržlumas ir kūrybinė laisvė – tos savybės, kurios dažnai pasislepia akademiškumo šešėliuose ar vidiinio perfekcionizmo kertelėse. Tad kompozitoriui norisi palinkėti ir toliau drąsiai reikšti savo idėjas bei skirti daugiau kruopštaus darbo joms įgyvendinti.

Paskutinis vakaro opusas – teatrališkas Luko Butkaus „4x4“ – žiuri sprendimu pelnė trečią vietą. Pasak kompozitoriaus, tai kūriny apie „traumuojančios patirties užspeistą protą, vis sugrįžtantį į traumos židinį“. Ši idėja buvo efektingai atskleista pasitelkiant pasikartojantį tekstą, kalbinius ir garsinius elementus, choro vaikščiojimą scenoje, plojimus bei trepsėjimus. Teatrališka improvizacija buvo patraukli ir klausytojo akiai. Kiek kitokį įspūdį padarė opuso pradžios harmoninė kalba – pasirodė šiek tiek varginanti, atsiduodanti postavangardiško skambesio stilistika. O gal tokia ir yra minčių

apsėsto proto „harmonija“? Verta paminėti, kad dėl kalbėjimo repetityvumo kūriny šiek tiek priminė garsaus amerikiečių kompozitoriaus Johno Cage'o opusą „Living Room Music“. Vis dėlto norisi pasidžiaugti kompozitoriaus drąsa į savo kūrybą įtraukti improvizacinius elementus ir drąsius režisūrinius sprendimus (ne tik choras, bet ir dirigentas vaikščiojo bei vaidino scenoje), kurie šiame kūrinyje itin tiko ir puikiai atskleidė meninę idėją.

Žvelgdama į visą vakaro programą noriu nuoširdžiai pagirti jaunuosius kompozitorius už rimtą ir kruopštų darbą, kurį vainikavo solidus baigiamasis „Vox Juventutis 2023“ koncertas. Choro „Jauna muzika“ atlikti kūriniai nuskambėjo itin profesionaliai ir artistiška. Buvo matyti, kad ir choras, ir jo meno vadovas bei dirigentas Vaclovas Augustinas entuziastingai ir nuoširdžiai stengėsi kaip galima geriau išpildyti jaunųjų kompozitorių idėjas. Visi kūriniai pasižymėjo plačiu muzikinių ir artistinių priemonių spektru, iš atlikėjų pareikalavusių ne tik aukšto profesionalių meistriškumo, bet ir papildomų artistinių pastangų. Didelė padėka Vilniaus miesto savivaldybės chorui „Jauna muzika“ už kaip visada itin profesionalų atlikimą ir palinkėjimas, kad „Vox Juventutis“ gyvuotų dar ilgai!

Neeuropietiškas šiuolaikinis cirkas yra politinis

Festivalis „Cirkuliacija ’23“

Greta Vilnelė

Septintą kartą Kaune ir pirmą kartą Vilniuje vykęs tarptautinis šiuolaikinio cirko festivalis „Cirkuliacija“ šįmet siūlė praplėsti kultūrinį akiratį, šūkiu „Nuo migracijos prie cirkuliacijos“ birželio 3–11 d. kviesdamas didžiųjų ir mažesnių Lietuvos miestų žiūrovus į spektaklius, atvežtus iš Senegalo, Palestinos, Maroko, Brazilijos ir Čilės. Užuot pasirinkęs scenos menų sričiai įprastą kelią – pristatyti geriausius srities kūrėjus, festivalio meno vadovas Gildas Aleksa ryžosi atsiskyti atlikėjų iš Europos, programą užpildydamas dar nepažintomis šiuolaikinio cirko geografinėmis platumomis – iš kitų žemynų kilusiomis cirko trupėmis. Atsižvelgiant į istoriškai susiklosčiusias galios pozicijas, šių metų „Cirkuliacija“ tampa pavyzdžiu, kaip šiuolaikinis menas ir kitų kultūrų pažinimas gali prisidėti prie lygiaverčių geopolitinių santykių kūrimo.

Festivalis prasidėjo Senegalo šiuolaikinio cirko trupės „Sencirk“ spektakliu „Ancrage“. Šeštadienio vakarą Vilniaus „Menų spaustuvės“ Juodąją salę užliejo mistiniai afrikietiški ritmai, į metalinius stovus įsprausti pagaliai judėjo nuo paslaptingo vėjo tarsi tikri medžiai, o didelė šieno kaugė netikėtai ėmė šokti, į šalis po visą sceną barstydama sudžiūvusios žolės kuokštus. Spektaklyje veikia du vyrai: šiaudinį sijoną vilkintis, taikiai su gamta sugyvenantis archajinės dvasios įsikūnijimas (Modou Fata Touré) ir į geltonus džinsus įsispraudęs šoklus, bet išsiblaškęs šiuolaikinis žmogus (Ibrahima Camara), bandantis

prisiliesti prie protėvių žemės tradicijų, tačiau išsigąstantis iš šieno kaugės išnyrančio pirmtako. Spektaklis – poetinis, kupinas simbolių, išryškinantis sudėtingą šiuolaikinio žmogaus santykį su gimtosiomis šaknimis ir senuoju tikėjimu.

Paveikiomis metaforomis ir dokumentiniais vaizdais Palestinos cirko mokyklos auklėtiniai kuria socialinį šiuolaikinio cirko spektaklį „Sarab“ (arabų k. „miražas“), anot jų pačių, apie „pabėgeliškumą“. Tai scenų iš pabėgėlių gyvenimo koliažas: nelaimingi bandymai pabėgti valtimis, masinės vaikų žudynės, biurokratijos ir popierizmo pančiai. Skirtingos cirko disciplinos tampa ezopinės kalbos raiška: žongliravimas – nuasmenintais politiniais žaidimais, kiniškas stulpas – kolektyvinių pastangų metafora (jis išardomas iki kelių metrų ilgio pagallo, atstojančio pasienio punkto užtvarą), statiška trapecija – kalėjimo vienuotė. Visas scenas vienija dramaturginio tęstinumo medžiaga tampačios medinės dėžės ir akrobatika.

Spektaklyje „Sarab“ galima pastebėti ir XX a. vokiečių politinio teatro strategijoms būdingą aiškią individo ir visuomenės arba dviejų politinių grupių opoziciją: žmonės su juodomis kepurėmis reprezentuoja izraeliečius, be kepurų – palestiniečius. Per diskusiją po spektaklio menininkai komentavo, kad kūrinys paremtas skirtingų tautų patirtimi, bet universalumo jame vis dėlto pritrūksta. Tačiau nuoširdus santykis, kurį artistai palaiko su žiūrovais, jautrus ir asmenišką turinys, originali ir Baltijos šalims ypač artima metaforiška išraiškos forma nepalieka abejingų. „Sarab“ – tai kruopščiai įvaizdinta skaudžios

dabartinės politinės situacijos metafora, po kurios nebereikia aiškinti, kuri pusė teisi. Palestinos menininkams kūryba – paskutinė viltis neužtrokšti arogantiško opresoriaus iškvėptu oru.

Žiemą išalusioje Kauno šiuolaikinio cirko centro „Cirko Sapientis“ aktų salėje buvo pristatytas Thiago Souzas (Brazilija) ir Roberto Willcocko (Čilė) pasirodymo „Cá entre nós“ eskizas. Likus kelioms savaitėms iki festivalio „Cirkuliacija“ pradžios iš Prancūzijos atskriejo žinia, kad menininkų duetas „Cia Doisacordes“ tapo jaunųjų šiuolaikinio cirko kūrėjų platformos „circuitus next“ laureatais.

Spektaklio pavadinimas turi dvi reikšmes: viena susijusi su mazgais, kita su santykiais. Dualumas, kylantis iš techninio ir psichologinio sluoksnių, rišliai apibūdina spektaklio esmę. Pasirodymas originalus netipiniu virvės panaudojimu, tačiau jei atišime širdies mazgus, pastebėsime, kad po techniniu atlikėjų judesių tikslumu ir meditatyvią nuotaiką kuriančia Jokūbo Tulabos muzika slypi metafizinė plotmė, kurioje – užburiančiai glaudus ir atviras atlikėjų ryšys bei pulsuojančiai virvės prigimčiai nesvetimi nuolat susipinantys konflikto ir žaidimo motyvai.

Labiausiai nuo šiuolaikinio cirko nutolę pasirodė marokiečių cirko trupės „Colokolo“ spektakliai „Qahwa Noss Noss“ ir „Chouf le Ciel“. Tai kūriniai, skirti rodyti atvirose miesto vietose, pilni triukų, hiphopo muzikos, grįsti nuotaikos, ritmo ir impulsų apykaita tarp atlikėjų ir žiūrovų. Išskirtinis marokiečių pasirodymų aspektas – jų kuriama nuotaika. „Qahwa Noss Noss“ pasakoja apie vietinę Maroko

Ibrahima Camara ir Modou Fata Touré spektaklyje „Ancrage“

D. Ališausko nuotr.

kavinę, kurioje susitinka artistų kuriami personažai: žmogus, pragyvenimui valantis batus, turtingas vyriškis su kepure, kultūringas ponas, neturintis nė skatiko, bei kavinės darbuotojai – padavėjas ir barmenas. Matome keletą ekspresyvių kasdienybės vaizdelių: kaip penketukas žiūri futbolo rungtynes ar padavėjas atneša užsakytus gėrimus. Į šiuos kasdienius, mažareikšmius veiksmus tolygiai įsiterpia ritmingo garso takelio lydimi žaismingi cirko etiudai: žongliravimas puodukais ar kėdėmis, akrobatiniai šuoliai ant trampolino.

„Qahwa Noss Noss“ – tarsi skrajojantis kilimas, perkeliantis žiūrovus, išsitiesusius ant įkaitusio grindinio prie Kauno Soboro, į triukšmingą, niekad nemiegantį, spalvingą, niekur neskubantį, pigiai atrodantį, tačiau vidumi turtingą Maroką. Etnografinis ir azartiškas antrasis „Colokolo“ trupės spektaklis „Chouf le Ciel“, paremtas marokietišku vestuvių tradicijomis, palyginti su pirmuoju, pasirodė blankesnis. Galbūt todėl, kad buvo rodomas viduje, o

daugelis elementų kartojosi ir buvo nuspėjami.

Europai diktuojant kultūrinės vėrtės ir nusistovėjusio požiūrio į socialinius ir politinius reiškinius už žemyno ribų standartus, kiekviename šių metų „Cirkuliacijos“ spektaklyje nesunkiai apčiuopiamos priespaudos žymės: Senegalo, Brazilijos ir Čilės pasirodymų kontekstuose įsirežusi vergovės istorija, Palestinos spektaklio ištarmė kalba apie tai, kad laisvė, suverenitetas tėra miražas, o buvusios Prancūzijos kolonijos Maroko trupė spektakliu „Chouf le Ciel“ skelbia taikos žinią, kad visi esame po vienu dangumi.

Šių metų festivalio programa priminė, kad stereotipus ir nuomones apie kitus žemynus formuojanti Europa nelinkusi įsiklausyti į mažiau pasaulinės įtakos turinčius žemynus. „Cirkuliacijos“ spektakliai skatina manyti, kad kol galios svarstyklės neišsilygins, neeuropietiškas šiuolaikinis cirkas buvo ir bus politinis.

Lietuvoje jaučiuosi laisvas

Pokalbis su šokėju Diego Armando Vega Alcalá

Ignas Zalieckas

Meksikoje gimęs šokėjas Diego Armando Vega Alcalá prie Kauno šokio teatro „Aura“ trupės prisijungė 2022 metais. Šoka spektakliuose „Sodas 4.12“ (choreografė Birutė Letukaitė, 2023), „Ištrintos durys“ (choreografė Letukaitė, 2022), „Esybė“ (choreografas Ryu Suzuki, 2022), „Sužeistas elnias“ (choreografai Clara Giambino ir Blake’as Seidelis, 2021), „Imagine / Įsivaizduok“ (choreografė Letukaitė, 2020), „Norėčiau būt paparčio žiedu“ (choreografė Bea Debrabant, 2018) ir kt. Už vaidmenį spektaklyje „(M)eilės (m)eilėse“ (choreografė Letukaitė,

2022) nominuotas „Auksiniam scenos kryžiui“.

Kaip prasidėjo jūsų karjera Lietuvoje?

Pradžia buvo įprasta. Kaip ir į bet kurią kitą atranką, į Kauno šokio teatrą „Aura“ nusiunčiau paraišką, gyvenimo aprašymą ir vaizdo įrašų. Gavau teigiamą atsakymą – teatras iškart pasiūlė sutartį. Prieš atvykdamas į Lietuvą labai jaudinausi, nes tuo metu šokau Meksikos trupėje, su kuria sutartis baigėsi kovo mėnesį, o balandį jau turėjau pradėti dirbti Kaune. Į Lietuvą atvykau praėjusių metų balandžio 2 d., o balandžio 4 d. jau prisijungiau prie

kūrybinio proceso su japonų choreografu Ryu Suzuki. Jaudulio ir įvairių jausmų buvo daug: „Auros“ komanda dar nebuvo manęs mačiusi gyvai, iki tol bendravimas vyko nuotoliniu būdu. Tikėjausi jų nenuvilti ir įrodyti, kad sprendimas pasiūlyti man sutartį buvo teisingas. Per keletą savaitių turėjau išmokyti trupės repertuarą, nes pasirodymai ir gastrolės buvo suplanuoti dar iki man atvykstant į Lietuvą. Tai didelis iššūkis, tačiau buvau nusiteikęs ryžtingai. Su didele aistra pradėjau dirbti ir nusprendžiau šia kelione mėgautis iki pabaigos.

Kodėl nusprendėte atvykti į Lietuvą, turint omenyje, kad

esate kilęs iš Meksikos? Ar įžvelgiate kokių nors šokio kultūros ir jos suvokimo panašumų?

Nuo pat atvykimo į Kauną su laukiau klausimų, kodėl pasirinkau Lietuvą. Vis dėlto iki šiol neturiu atsakymo. Iki praėjusių metų apie šią valstybę nieko nežinojau. Buvau matęs vos kelis „Auros“ šokio teatro spektaklių vaizdo įrašus. Mane nustebino Lietuvos meno erdvės atvirumas ir tai, kad kiekvienam kūrinii visada atsiranda sava auditorija. Iš choreografinės perspektyvos „Auros“ trupė man, kaip šokėjui, patraukli savo įvairialypių kūrybiniu kontekstu, esu sužavėtas galimybės

dirbti su dideliu kiekiu skirtingų choreografų – tai žadina smalsumą ir norą toliau eiti šiuo keliu.

Meksika ir Lietuva – labai skirtingos šalys. Iš pradžių pribloškė lietuvių kalbos maniera ir kūno ekspresija. Esu laimingas, kad šokio trupė „Aura“ sudaro vienuolika šokėjų iš įvairių šalių, tad visi turime skirtingus socialinius ir meninius kontekstus. Tokia komanda kultūriškai praturtina kiekvieną iš mūsų. Vis dėlto galiausiai mus vienija aistra šokiui.

Kaip meksikietiška kilmė atsispleidžia jūsų judesyje? Ar naudojate tai savo kūryboje?

NUKELTA Į 7 PSL.

Neįstrigti į monotoniją

Pokalbis su baletu šokėju Imanoliu Sastre'u Martinu

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Ispanų kilmės baletu šokėjas Imanolis Sastre'as Martinas, baigęs Europos baletu mokyklą Amsterdame, trečius metus šoka Lietuvos nacionaliniame operos ir baletu teatre (LNOBT). Pasirodydavęs įvairių spektaklių kordebalete, praėjusį sezoną debiutavo Espados vaidmeniu baletu „Don Kichotas“. Taip pat, „Kūrybiniame impulse“ pristatė savo sukurtą choreografiją: 2022 m. – eskizą „Sielos“, o 2023 m. – „Sinergiją“.

Kokia buvo jūsų kelionės baletu pasaulyje pradžia?

Buvau maždaug vienuolikos ar dvylikos metų, kai mane pirmą kartą nuvedė mokytis į baletu mokyklą. Mano mama visiems pasakoja, kad vieną dieną priėjau prie jos ir pasakiau, jog noriu daryti taip ir taip, demonstruodamas judesius, primenančius klasikinį baletą. Ji labai nustebė, nes anksčiau neturėjau jokios sąsajos su klasikiniu šokiu, bet nusprendė nuvesti mane mokytis. Iš pradžių baletas man buvo popamokinis užsiėmimas, kuriame mokiausi valdyti savo kūną ir ieškojau kažko naujo. Bet bėgant metams supratau, kaip stipriai noriu šokti. Tiesiog mėgavausi šokiu ir pamokos mane itin džiugino. Šokis manyje augo ir kartu atėjo suvokimas, kiek daug jis gali duoti.

Baigęs Europos baletu mokyklą Amsterdame prisijungėte prie LNOBT baletu trupės. Kaip susiklostė, kad profesionalaus šokėjo karjerą pradėjote Lietuvoje?

Mokyklą baigiau per pandemiją, tuo metu baletu pasaulyje praktiškai nieko nevyko. Mano mokytojas, kuriam esu labai dėkingas, susisieko su Martynu Rimeikiu ir nusiuntė

jam mano duomenis. Po to buvau pakviestas prisijungti prie Lietuvos trupės. Prieš atvykdamas apie ją buvau skaitęs ir žinojau, kad ji didelė ir kad tapsiu nacionalinio baletu dalimi, todėl jaudinausi, nes vis dėlto šis darbas man kaip profesionaliam šokėjui yra pirmas.

Apie Lietuvą daug nežinojau – tai buvo viena iš šalių žemėlapyje, ir niekad anksčiau nebūčiau pagalvojęs, kad šoksiu būtent čia. Kai atvykau, visos mano nuostatos ir įsivaizdavimas pasikeitė. Nors neaplinkiau daugybės vietų, visur, kur teko lankytis, buvo labai gražu. O Vilnius atrodo ir mažas, ir didelis tuo pačiu metu. Buvau maloniai nustebintas ir pačios trupės, nes joje tvyro labai gera atmosfera. Teatras – savotiška didelė šeima, joje telpa ir baletu, ir operos artistai, scenos darbininkai, grimeriai bei daugybė kitų, kurie dirba visi drauge. Kai atvykau į Lietuvą, teatro darbuotojai labai stengėsi, kad čia jausčiausi gerai.

Jūs šokate daugelyje LNOBT teatro repertuaro spektaklių, tačiau šiais metais debiutavote Espados vaidmeniu baletu „Don Kichotas“. Kaip kūrėte santykį su šiuo personažu ir kokį jį norėjote parodyti žiūrovams?

Vaidmenys ir sąrašas šokėjų, kurie juos atliks, paskelbiami kiek anksčiau, ir pamatyti savo vardą šalia Espados man buvo netikėta ir labai džiugu. Tai itin ryškaus charakterio vaidmuo, kurį kurti, turint ispaniškų šaknų, man labai patiko. Mes labai daug dirbome su partnere Vilija Montrimaite stengdamiesi viską sudėti į vietas. Buvo nuostabu tą vakarą šokti scenoje ir matyti, kaip žiūrovai įvertino mūsų darbą, grąžindami visą energiją atgal.

Galvojant apie Espadą dažniausiai susidaro įspūdis, kad tai išdidus

toreadoras, tačiau man buvo svarbu parodyti ir kitą šio veikėjo pusę – elegantišką ir žavią.

Ar jums patinka modernus šokis?

Prie modernaus šokio man reikėjo po truputį priprasti, nes repertuaro pagrindą vis dėlto sudaro klasikiniai baletai. Nepaisant to, ar tai neoklasikinis, ar modernus spektaklis, prie šokio pratinuosi po truputį, kartu prie judesių pratinamas ir kūną. Tai mane džiugina, nes įgyju naujos patirties.

Kaip šokėjai prisitaiko prie intensyvaus ritmo, kai vieną savaitę tenka ruošti klasikiniam baletui, o kitą šokti neoklasikiniame arba moderniaame spektaklyje?

Toks mūsų darbas. Žinoma, man patinka, kad per sezoną turime ir klasikinių, ir neoklasikinių bei modernių spektaklių, tačiau kartais būna sunku. Repetuojame ir kitam spektakliui dažniausiai ruošiamės dvi savaites, todėl laiko pakanka. Įvairovė labai reikalinga: ji suteikia naujų patirčių ir kitokių siekių.

Šokote Iváno Pérezo vienameiksniame spektaklyje „Flesh“. Kaip sekėsi jam ruoštis?

Paruošti kūną šiam spektakliui buvo įdomus, sunkus ir ilgas procesas, nes judesiai itin sudėtingi. Reikėjo mokytis juos atlikti atsigulus ant žemės, ko paprastai nedarome. Tačiau šokant pagauna emocija ir net iki galo nėra aišku, kas viduje taip sukrečia: muzika, žodžiai, šokis ar visa tai drauge. Žiūrovai šį kūrinių taip pat stipriai išjaučia.

Apskritai baletų triptikas buvo itin reikalingas repertuarui ir publikai, jis parodė naujų dalykų, naujų formų ir modernaus šokio apraiškų.

Imanolis Sastre'as Martinas baletu „Don Kichotas“

M. ALEKSO NUOTR.

Trys dalys visiškai skirtingos, bet jų derinys labai stiprus ir tarpusavyje kuriantis dialogą.

Pernai „Kūrybiniame impulse“ pristatėte choreografinę kompoziciją „Sielos“, o šiemet – „Sinergiją“. Kaip apibūdintumėte savo kūrybinį procesą?

Praeitais metais turėjau labai daug minčių, dar prieš surandant pasirodymui muziką sukosi įvairios choreografinės idėjos. Šiais metais turėjome pakeisti erdvę iš teatro scenos į „LinkMenų fabriką“, kuris man priminė technokultūrą. Stengiausi rasti muziką, kuri leistų perteikti mano sukurtus judesius. Kai ją pasirinkau, atradau vis daugiau choreografinių idėjų. „Kūrybinis impulsas“ – nuostabi galimybė, leidžianti atskleisti save ir parodyti žiūrovams, ką mes galvojame ir jaučiame.

Kas įkvepia jūsų darbus?

Mane įkvepia tokie žymūs choreografai kaip Williamas Forsythe'as, Davidas Dawsonas, Wayne'as McGregoras. Jie mėgsta ekspresyvius, plačius judesius, kuriems priėjau. Kartais net klasikiniuose eskiuose atrandu elementų, kuriuos noriu panaudoti kurdamas savo paties choreografiją.

Ką norėjosi pasakyti žiūrovui kūriniu „Sinergiją“?

Mano pagrindinė idėja buvo ta, kad dažnai įsisukame į rutiną, kiekvieną dieną atlikdami tuos

pačius dalykus ir darbus. Atsikeliamo ryte, išgeriamo kavos, vykstame į darbą, paskui einame pavalgyti, į parduotuvę ar sporto salę, o kitą dieną vėl tas pats. Mes įstringame ir nebeieškome nieko naujo. Tačiau jeigu iš to išeitume, tuomet mechanizmas galbūt sustotų. Noriu paskatinti pusiausvyrą tarp ieškojimų ir kasdienybės, o kartu būti atviriems naujoms galimybėms ir patirtims.

Pati idėja atėjo kartu su muzika. Šis kūrinys nėra lyrinis, emocionalus, tai fiksuoti judesiai, kai negalima sustoti. Žingsniai, žingsniai, žingsniai ir nieko daugiau. Žiūrovui palikta erdvė pačiam susidaryti įspūdį ir sukurti interpretaciją. Idėją norėjau perteikti kuo minimalistiškiau, todėl net programoje apie kūrinių užsiminiau tik dviem sakiniais.

Kokie jūsų ateities planai?

Norėčiau toliau judėti į priekį ir augti kaip šokėjas, įgauti daugiau patirčių, pajusti daugiau meno sukeliamų potyrių. Manau, jei galiu tobulėti šioje srityje, galiu augti ir kaip asmenybė.

Ką jums reiškia šokis?

Šokis yra mano jausmų išraiška. Tai atotrūkis. Nesvarbu, ar diena buvo gera, ar bloga, šokdamas viską pamirštu. Tai tarsi kelias, kuris leidžia jaustis laisvam. Kai šoku, jaučiu kažką kita nei įprastai.

Dėkoju už pokalbį.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

Ji visada šalia. Studijuodamas tyrinėčiau teatrą ir turiau šiuolaikinio šokio kūrėjo diplomą. Mano universitetas buvo orientuotas į scenos menininkų tobulėjimą. Per visas disciplinas ugdydavome meninius, fizinius ir tiriamuosius gebėjimus. Šokio trupėje „Aura“ dirbame dviem skirtingomis kryptimis – deriname jau nusistovėjusius judesius su per improvizacijas sukurta medžiaga. Visada pasikliauju savo kultūriniu kontekstu ir stengiuosi jį sujungti su choreografiniais pasiūlymais bei užduotimis, kurias turime atlikti.

Ar Lietuvos šokio aplinka buvo svetinga?

Remdamasis asmenine pastarųjų metų patirtimi galiu teigti, kad Lietuva leido pasijusti saugiai dėl to, kokį scenos meną renkuosi kurti. Niekada nebuvau tiek liaupsinamas,

Diego Armando Vega Alcalá spektaklyje „(M)eilės (m)eilėse“

S. DAŠČIŲO NUOTR.

kiek Lietuvoje. Noriu padėkoti Birutei Letukaite, kuri manimi pasitikėjo nuo pirmos dienos. Čia jaučiu kūrybinę laisvę, o svarbiausia – jaučiuosi laisvas kaip asmenybė.

Neseniai buvau nominuotas kaip geriausias metų šokėjas per „Auksinių scenos kryžių“ apdovanojimus.

To negalėjau net įsivaizduoti. Esu labai nustebintas ir dėkingas už tai, kaip maloniai mano šokis yra priimamas. Šią nominaciją laikau ženklų, kad esu Lietuvos šokio bendruomenės dalis.

Kas jums įdomiausia šokant „Auros“ teatre?

Esu šokio profesionalas iš užsienio, todėl vertinu galimybę dalintis savo šokio suvokimu toli nuo gimtosios šalies, čia vienintelė mano kalba yra judesys. Tai verčia susimąstyti apie mano kuriamo šokio nuoširdumą ir tikslumą. Be to, dalijimasis scena su šokėjais iš skirtingų šalių praturtina suteikdamas galimybę pamatyti jų judesio savybes, interpretaciją, o svarbiausia – jų šokio jėgą. Svarbu nepamiršti ir įvairiapusiškumo: mes atliekame skirtingų stilių choreografiją, o tai kelia iššūkių ir verčia mus tobulėti kaip menininkus.

Kokias temas ar judesio aspektus jums įdomiausia analizuoti ir perteikti šokant?

Tai asmenišką klausimą. Jau kelerius metus tyrinėju lytinę tapatybę. Savo kūną įsivaizduoju kaip energiją, kuri scenoje transformuojasi ir pasakoja istorijas. Lietuvoje per kiekvieną pasirodymą jaučiu emocinį

ir asmeninį poreikį atkreipti dėmesį į kūno išraiškos laisvės, o svarbiausia – jo įvairialypumo temas. Per jas analizuoju skirtingą energiją – tiek vyrišką, tiek moterišką.

Kaip Lietuvos aplinka veikia jūsų kūrybą?

Pastebiu minties ir judesio kaitą. Pasitikiu metamorfozės principu kaip organišką evoliucijos procesu. Priimu savo naująjį „aš“ ir pasitikiu tuo, kas gimsta.

Kokia didžiausia jūsų, kaip šokėjo, svajonė?

Mano svajonė – niekada nenustoti mokytis, mylėti šokį ir toliau pasitikėti menu kaip ginklu, kuris keičia visuomenę į ką nors pozityvaus ir dosnaus. O kaip žmogus tikiuosi gyventi pasaulyje, kuriame galėčiau jaustis laisva būtybe ir išmintingai panaudoti emocinius ir protinės stiprybės resursus.

Lietuviškojo Mančesterio beieškant...

Apie muzikinės scenos maištininkus

Fotografijos muziejuje šiuo metu (iki rugpjūčio 27 d.) veikia višus Šiaulių „Aušros“ muziejaus padalinius jungiančios parodos „Šiaulių albumas“ dalis „Apie muzikinės scenos maištininkus“, pristatanti savitą miesto alternatyviosios muzikinės kultūros raidą ir primenanti jos ištakas, glūdinčias gūdžiame sovietmetyje. Čia susikūrė bene pirmoji roko (?) grupė, pirmą kartą šiaulietis atlikėjas scenoje ištraukė mikrofoną iš stovo ir dainavo laikydamas jį rankose, suformavo grupės-fenomenai, susibūrė holistinės muzikos, ska-punk, britroko grupės, kitų įdomių kolektyvų. Plačiau Šiaulių muzikos istoriją nagrinėja muziejininkas Andrius Skuolis.

XX a. 6-ojo ir 7-ojo dešimtmečių sandūroje Šiauliai buvo vienas iš Lietuvos estrados centrų. Mieste veikė trys dideli estrados kolektyvai, kuriuose savo koncertinį kelią pradėjo ne tik miestą, bet ir respubliką garsinę talentingi scenos atlikėjai: Nijolė Ščiukaite, Adolfas Jarulis, Jurgis Žukauskas, Saulius Lileikis. Tarp jų reikia paminėti ir Ričardą Dailidę, kuris 1966 m. per miesto spaudoje surengtus rinkimus buvo pripažintas geriausiu estrados solistu Šiauliuose. Vėliau jis skynė laurus ir kitų miestų organizuotuose muzikiniuose konkursuose, tokiuose kaip „Gintarinė triūba“ ar „Vilniaus bokštai“.

Iš tų laikų išliko pasakojimas apie maištingą šio atlikėjo elgesį scenoje. Būsimasis fotomenininkas į kūrybą žvelgė itin aistringai ir kūrybingai. Žinoma, kad per vieną koncertą 1969 m. Kauno halėje jis stvėrė iš stovo mikrofoną ir, laikydamas jį rankose, pradėjo dainuoti Gianni Morandi „Buvo toks vaikinąs“. Scenoje tuo metu užvirė tikras vakarėlis: atliekant dainą kurtos mizanscenos, inscenuota atlikėjo mirtis – ištisas performansas. Klausytojai, kurių koncerte buvo 5000, taip įsišėlo, kad dainą kartoti prašė septynis kartus. Anuomet toks rokenroliškas šėlsmas buvo nematytas reiškinys estradoje, nes, kaip rašė publicistas Ričardas Jakutis, „solistai prie mikrofonų turėjo stovėti ramiai – it pionieriai ar kareiviai per rikiuotę“. Šitai buvo ir gaivaus oro gurkšnis sustabarėjusioje kultūroje, ir kartu pradžia, paskatinusi kurtis pirmąsias roko grupes, tuometinius vokalinius-instrumentinius ansamblius Šiauliuose ir kituose Lietuvos miestuose.

Labai populiarūs buvo „Kertukų“ grupė. Ją būtų galima vadinti roko pradininke šalyje. Nors jos įkūrėjas šiaulietis Vydmantas Juronis grupę subūrė išvykęs į Kauną, jo muzikinis skonis formavosi gimtajame mieste. Gediminas Jurgilas, kitas „Kertukų“ narys, atvykęs į Šiaulius 1968 m., subūrė grupę „Saulės vaikai“, kuri laikytina jeigu ne

pirmąja, tai vieną pirmųjų sunkiojo roko grupių Lietuvoje. Šis muzikinis kolektyvas koncertų salėse keldavo tikrą šėlsmą ir niekuo nenusileido „Kertukams“. Grupei didelę įtaką darė hipių kultūra, tačiau politikuoti ji vengė. Roko grupės tuo metu kūrėsi net mokyklose, jų buvo daugelyje Šiaulių ugdymo įstaigų, bet itin išsiskyrė 1969 m. Šiaulių 5-ojoje vidurinėje (dabar Didždvario gimnazija) Vilijaus Vaišvilos su mokyklos draugais suburtas ansamblis „Dagiukai“.

Atskirai nuo minėtų grupių formavosi Šiaulių miesto dviračių ir variklių gamyklos „Vairas“ profsąjungos iniciatyva suburtas ansamblis, kuris 1960 m. kovo 8-ąją surengė pirmąjį koncertą. Nors šią datą linkstama vadinti roko Lietuvoje pradžia, visgi šis ansamblis iš pradžių grojo ne roką, o estradinę muziką. Tačiau tai buvo bene pirmas toks pramoginės trankešnės muzikos kolektyvas. Nuo 1960 m. iki šių dienų ansamblyje buvo daug grupės narių bei vadovų pasikeitimų, taip pat ir muzikinių transformacijų. Pavadinimas „Vairas“ suteiktas tik 1974 m., kai sovietinės valdžios atstovai skyrė liaudies kolektyvo vardą už nuopelnus populiarinant lietuvių estradinę muziką, taip pat koncertinę veiklą ir kūrybinius laimėjimus. Tikrasis virsmas į roko muziką grupėje įvyko 1982 m., kai jai vadovauti pradėjo energingas studentas Vytautas Katilius. Laikotarpis nuo 1982 iki 1989 m. vadinamas „Vairo“ aukso amžiumi. Muzikinis repertuaras buvo stipriai praplėstas, kuriama muzika tapo meniškesnė, surengta daug koncertinių gastrolių, dalyvauta įvairiuose muzikiniuose konkursuose ir festivaliuose. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę grupės populiarumas kiek išblėso ir ji pati aptilo, nemažai muzikantų pasikeitė, tačiau grupė neiširo. Priešingai, išgyvenusi dar kelias transformacijas, ji atgimė ir iki šiol koncertuoja.

Ankstyvojo roko muzikinių kolektyvų kūrimosi bumas pasiekė naują stadiją, kai Helmantas Stanevičius kartu su grupe iš Telšių persikėlė į Šiaulius. Šios grupės muzikantai 1972–1975 m. Telšiuose pirmenybę teikė sunkiajam rokui, tapatinosi su hipių judėjimu ir daugiausia grojo „Led Zeppelin“, „Black Sabbath“, „Deep Purple“ ir kitų panašių grupių kūrinius, o per koncertus mėgo atlikti ilgas muzikines improvizacijas. Beje, jų koncertai Šiauliuose sulaukdavo itin daug dėmesio. Susirinkusi 500–1000 klausytojų minia tiesiog pašėldavo grupei pasirodžius ant scenos – Pedagoginio instituto salėje dužo vitražai, muzikantai buvo nešiojami per rankas, o Statybos tresto salėje netgi lūžo laiptai, neišlaikę susirinkusiųjų į koncertą svorio. Stanevičius sukūrė tais laikais gerai žinomą kūrinių „Roko žmogus“.

1978 m. dauguma grupės narių iš Šiaulių išsivažinėjo. Prasidėjo kitas muzikinis etapas – muzika tapo elektroninė, pats Helmis susidomėjo Rytų kultūra, joga. Imtasi muzikinių eksperimentų. Baigėsi protestai ir maištas, prasidėjo dvasiniai ieškojimai, muzika tapo eksperimentinė, tačiau ir ji paliko pėdsaką eksperimentinės Lietuvos muzikos istorijoje.

Su savotiška ramybe prieš naują maišto bangą Šiaulių muzikinėje scenoje galima sieti eksperimentinės muzikos keliones, kurias kūrė Gediminas Dapkevičius. Dar 1981 m. Klaipėdoje (vėliau Šiauliuose) jis kartu su kolega muzikantu Gintaru Kizevičiumi sukūrė vieną pirmųjų Lietuvoje eksperimentinės elektroninės muzikos grupių „Solaris“. Dapkevičius laikomas holistinės muzikos Lietuvoje pradininku. Ši muzikos srovė pasižymi tuo, kad derina įvairių pasaulio tradicinių bendruomenių kultūros folkloro elementus su eksperimentiniais, mediatyviniais garsais, avangardą su pasaulio kultūrų mitologija ir filosofija.

9-ojo dešimtmečio antra pusė Lietuvoje buvo ypatingas laikotarpis. Greta ryškių politinių ir savimonės pokyčių visuomenėje subrendusios pilietinio pasipriešinimo nuotaikos persikėlė ir į muziką, pasipylė koncertai, festivaliai, roko maršai. Rokas tapo išsivadvimo ir kovos su priespaudos aparatu įrankiu, o šio stiliaus muzika per įvairias variacijas, per skirtingus žanrus darėsi vis įvairesnė.

Šiaulių pedagoginio instituto Dailės fakultetas tapo naujų maištingų kūrėjų kalve. Čia studijaujantys jaunuoliai jau 1981 m. būrė pankroko grupes, tokias kaip „Kaimo pankai“ („Country Punk“), vyko Sauliaus Urbonavičiaus ir bendraminčių bandymai groti pankroką, kas vėliau išsirutuliojo į „Bix“, Gedimino Dapkevičiaus eksperimentai, susibūrė „Žuvis“, „7B orkestras“, „Lygiailija“ ir kiti kolektyvai.

1987 m. Šiaulių, o netrukus ir visos Lietuvos bei tarptautinę muzikinę padangę sudrebino susibūrusi grupė „Bix“. Ji pradėjo formuoti alternatyvaus roko standartą, kitaip dar vadinamą *indie*. Grupės muzikantai buvo ryškios asmenybės, tryško kūrybine energija. Jie greitai nebeišsitemko vietinėje rinkoje, tad patraukė į Vakarus užkariauti melomanų širdžių. „Bix“ koncertavo Vokietijoje (prieš koncertą Berlyne juos apšildė „Nirvana“ – tuo metu mažai kam žinoma grupė iš JAV), Prancūzijoje, Italijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Beniliukso, Skandinavijos šalyse, JAV. Grupė eksperimentavo maišydama skirtingus subžanrus – nuo *funk*, *ska*, *punk* iki Lotynų Amerikos muzikos ritmų. Dėl to kiekvienas grupės albumas skambėjo vis kitaip ir stebino gerbėjus. Grupė gyvuoja iki šių dienų, nors ir nebe taip aktyviai. Tačiau jos

Ekspozicijos fragmentas

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

nariai nuolat kuria savo muzikinius ar meninius projektus: Gintautas Gascevičius dalyvauja avangardinės muzikos projektuose, pristato įvairius eksperimentinius perkusijos albumus bei koncertus-performansus; Geraldas Jankauskas-Džeris taip pat kuria tiek mokslo, tiek meno projektus. Jis muzikiniame pasaulyje buvo aktyvus dar iki „Bix“. 1977 m. įkūrė roko grupę „Pionier“, vėliau aktyviai įsitraukė į „Bix“ koncertinę veiklą, 1992 m. įkūrė *ambient* muzikos grupę „7B Orchestra“, „Nagualiorchestra“ projektą, buvo prisidėjęs prie „Gin’Gas“ grupės.

Greta „Bix“ Šiauliuose formavosi ir kitos grupės. 1988 m. suburti „Stagnatai“ kaip laikinas vieno vakaro projektas vėliau nusprendė tapti tikra grupe. Jos idėjinė siela Remigijus Ruokis, vėliau prisidėjęs ir sukūręs daug kitų grupių bei projektų, čia kartu su bendraminčiais grojo bliuzo, *funk*, *jazz*, *pop* ir parodijos hibridą, kuriuo stengėsi praskaidrinti žmonių kasdienybę. Nors grupė gyvavo neilgai, ji spėjo pasirodyti ne viename muzikos ir humoro festivalyje, apšildė „Rondo“ ir paraleliai sukūrė dar kelis muzikinius projektus ar grupes. 1999 m. buvo atgimę kaip „Les Stagnateurs“ ir, eksperimentuodami bei kurdami muziką tarp *punk* ir *pop*, sukūrė dar ne vieną hitą.

Panašiu metu Šiauliuose Laimontas Dinius buvo subūręs tarp studentų populiarią sunkųjį artroką grojusį „Testą“, o tarp *punk* atstovų – „Donaldą“. „Testas“ užkariavo ir kitų miestų auditorijas, pavyzdžiui, Alytaus sporto rūmuose buvo surengti šeši anšlaginiai koncertai per tris darbo savaitės dienas. Grupės daina „Širdis“ (1985 m.) labai išpopuliarėjo, tai Diniui atvėrė kelią į „Rondo“ grupę. Vėliau koncertų sumažėjo, tačiau buvo išleistas muzikinis albumas „Šiauliai – Šiaurės Lietuvos Mančesteris – Meilės istorijos“.

1986 m. pasirodė eksperimentinės, avangardinės muzikos grupė-projektas „Žuvis“, suburtas menininko Pauliaus Arlausko. Skirtingais laikotarpiais jos kūrybinėje veikloje dalyvavo „Bix“, „Stagnatų“ ir kitų grupių atstovai. „Žuvis“ neapsiribojo vien muzika, pradėjo kurti ir klipus, meninius

tarpdisciplininius projektus, tai ilgainiui virto to paties pavadinimo klubu bei festivaliu. Dar vėliau, pakeitus pavadinimą, atsirado alternatyvios mados ir kultūros renginys, kasmet organizuojamas mieste. 1988 m. grupėje pradėjo dainuoti Saulė Laurinaitytė, unikalaus balso menininkė, kurią iki šiol prisimena ne vienas melomanas. Per 1991 m. sausio 13-osios įvykius ji kartu su grupele Šiaulių muzikantų sukūrė dainą „Broli, neverk“, kuri valstybės atkūrimo pradžioje stiprino tautinę savimonę ir skatino susitelkti.

1991 m. susibūrė „Lygiailija“, viena originaliausių ir įdomiausių XX a. 10-ojo dešimtmečio Lietuvos roko grupių, jos muzika moderniai skamba ir šiais laikais. Nors grupė gyvavo tik kelerius metus, jos kuriamas postmodernus rokas išsiskyrė novatoriškumu. Vėliau pereita prie konkretesnio subžanro *rap core*, to meto Lietuvoje tai irgi buvo inovatyvu. Grupės narių sudėtis ne kartą keitėsi, buvo ir kūrybinių transformacijų. „Lygiailija“ išleido du labai skirtingus, originalius albumus, tapo anuomet garsaus alternatyviosios muzikos Pačių blogiausių grupių festivalio nugalėtojais, 1994 m. pasirodė didžiausiam Baltijos valstybių festivalyje „Rock Summer“, vykusiame Taline.

Šiauliuose savo vietą atrado ir ekstremalesnės muzikos atstovai. 1989 m. žinoma kaip INRI, o nuo 1991 m. pakeitusi pavadinimą greitąjį *thrash* metalą pradėjo groti grupė „Mortuary Property“. Ši grupė per ketvirtą aktyvių metų išleido porą muzikinių leidinukų ir surengė daugybę pašėlusių koncertų.

1990 m. Jonas Verbušaitis įkūrė *funk*, džiazroko, *groove* grupę „Gin’Gas“, kuri iškart pradėjo aktyviai koncertuoti Lietuvoje įvairiuose renginiuose – nuo studentų vakarėlių iki respublikinių švenčių bei festivalių. Pirmas albumas nuolat skambėjo radijo stotyse ir suteikė grupei galimybę dalyvauti tarptautiniuose festivaliuose, vykusiuose Europos valstybėse. 1994 m. į grupę įsitraukęs charizmatiškasis Remigijus Ruokis suteikė jai

NUKELTA Į 9 PSL.

Kaip sutartinė

Trys punktai apie Martos Vosyliūtės parodą „Martos kalendorius“ Vilniaus rotušėje

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Kai Vilnius buvo užlietas Kultūros nakties renginių, o Vilniaus dailės akademijos studentai beveik kiekvienoje miesto galerijoje pristatė ir gynėsi savo baigiamuosius darbus (puiki, puikiai įgyvendinta idėja!), Marta Vosyliūtė „paėmė“ Vilniaus rotušę. Ne tik „paėmė“, bet ir perrašė istoriją, sukeitė istorinės atminties akcentus, kaip sutartinę sudainavo miestą nuo prokuratūros iki Kalvarijų turgaus.

Atrodo, atstumas čia nedidelis, bet galvokime ne apie geografiją, o apie įtakos, galios lygius: nuo kopūstų pardavėjų iki prokurorų ir architektų. Nuo daugiabučių iš tablečių pakelių iki kvapų gniaužiančių titanų (Mindaugo Navako, Vlodo Urbanavičiaus) skulptūrų. Nuo Kalvarijų turgaus eglutės tarp prekystalių iki Ričardo Nemeikšio (už kurį prokuratūra didesnė, sako užrašas, bet tuo netikiu) blizgučių. Tai menininkės metamiestas – palimpsestiškai sujungiantis į vienį daug kontekstų: meno, žiniasklaidoje tarškinamų pranešimų, tarpusavio ginčų, vilčių ir nuoskaudų, valios ir vizijų. Tame kokteilyje yra šiokių tokių dėsningumų, faktų ir netikėtumų. Rizikuodama praleisti svarbiausia, mėginsiu išvalgas išvardinti trimis punktais.

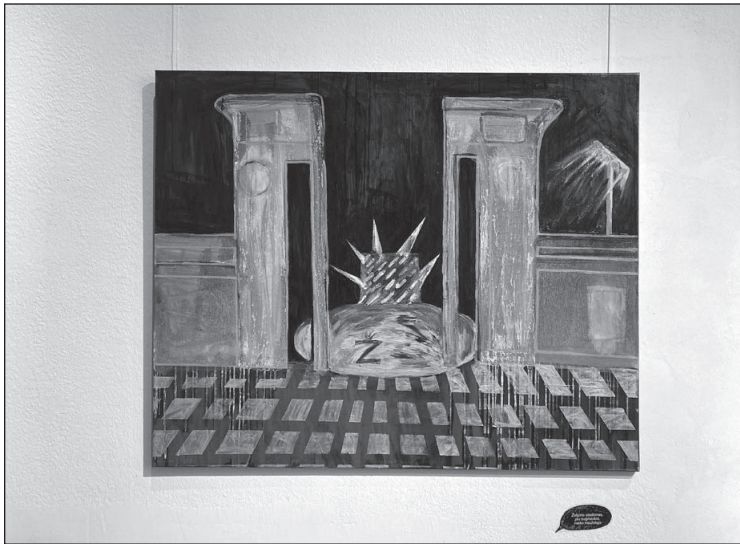
1. Šitiek renginių 700-ojo gimtadienio proga, bet tik Martos

Vosyliūtės parodoje Vilnius pagaliau įgavo blizgesio, tiesiogine, bet ne pigiąja prasme. Taip, ant kūrinio, sukergiančio Čiurlionio zikuratą (iš „Pilies pasakos“) ir Vilniaus įstrižalangės prokuratūros pastatą, yra pigių blizgučių, bet jie tauriai nukniaukti iš Nemeikšio, kuris įrodė, kad kartonas ir blizgutis gali tapti metafizinės šventės liudijimu ar rojaus sniegu. Tai nuoroda, ji ne slepiama, o pabrėžiama.

Kitas Vilniaus blizgesys pasireiškia per veidrodžio (kaip tapymo pagrindo ir įvairų kitokį) naudojimą. Nors menininkė parodoje rašo: „Kai žiūri į ištapytą veidrodį, matai save, gauni dar vieną dūžtantį identitetą“, aš sakau, kad be veidrodžių koridorių, kuriuose jungiasi

praeitys ir ateitys, kryžminasi ir lūžta paradoksai, Vilnius nebūtų Vilnius. O trečias parodoje aptinkamas blizgesys subtiliausias – šilko. Prakilniai Rotušės menei priminta, kad jos aukštis įveikiamas dviem milžiniškais šilkiniais kvadratais, kuriuose iki maksimumo fetišizuota „Krantinės arka“ ir toji pati įstrižalangė prokuratūra. Begaliniai arkos linkiai virsta ornamentu, o langų kartotės – Vilniaus lietumi.

2. Marta Vosyliūtė domisi galia ir įtaka. Ji nori būti įkvėpta, todėl stoji į Navako skulptūros šerdį ir jaučia metalo konstrukcijų svorį, monumentalumą virš savęs. Nutaupo ir mums. Su Navako „Kablyu“ (ant buvusių Geležinkeliečių rūmų) santyčiai panašūs, bet

M.K. NUOTRAUKOS

Ekspozicijos fragmentai

truputį sudėtingesni. Apie prokuratūrą jau rašiau, bet dar minėsiu kitame punkte. Meno tikrovėje, nepamirškime, viskas yra įmanoma, daug labiau nei „Nike“ reklamoje. Ir Marta tai žino. Naudoja.

3. Menininkė savo atsikartojančių motyvų sutartinę kuria kartu su kitais menininkais (apropriuodama Fridą Kahlo, minėtus skulptorius ir t.t., nes mene viskas įmanoma), bet kartojimas ryškiausias, kai ji vėl naujai dygsniuoja savo stulpelį apie prokuratūrą, Urbanavičiaus „Krantinės arką“ (arba meiliau – „Vamzdį“). Kartojasi ir suknelės motyvas. Ji pasiuva suknelių su prokuratūros langų motyvais, žalią – peikiančią primirštą „Vilniaus – Europos kultūros sostinės“ logotipą, o ir renginius ar tokio formato pinigų paskirstymo

formatą apskritai. Vosyliūtė Vilnių nori apsirengti, persirengti juo. Turtinga scenografas ir kostiumų dailininkės (Lietuvos ir ne Lietuvos teatruose) patirtis menininkę, matyt, stumtelėjo prie įsikūnijimo per drabužį ir performatyvumą gestų. Todėl ji gali pati tapti prokuratūra ir prokuratūra paversti parodos kuratorę Skaidrą Trilupaitytę. Mėlyni langai labai dera su jų mėlynomis akimis. O kai tu jau esi prokuratūra ir kas tik nori, gali ramiai pranešti, kad „Vilnius man priklauso jau 700 metų“, ir visa tai iliustruoti, pateikti naują metraščio formą – kalendorių. Ten dar daugiau įvairios tiesos. Tačiau užtikrintai aišku tik viena: kol Vilniuje gyvena menininkai, jis niekada nebus prarastas.

Paroda veikia iki liepos 1 d.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

naują impulsą. 1995 m. muzikantai suorganizavo tarptautinį alternatyviosios muzikos festivalį „Rumšk“, kuriame Šiaulių grupės turėjo galimybę pasirodyti su perspektyviais Lietuvos bei užsienio atstovais. Patys „Gin'Gas“ gavo ne vieną nominaciją įvairių apdovanojimų kategorijose ir 1996 m. keliavo į festivalį „Baltic Music Network“ Lenkijoje, toliau auginosi tiek savo, tiek atliekamos muzikos populiarumą klausytojų širdyse.

1990 m. Šiaulių kultūros centre buvo organizuojamos „Roko laboratorijos“ įrašų sesijos, per kurias grupės galėjo įrašinėti savo muziką. Šiaulių kultūros centras buvo savotiška muzikos meka, jo trečiame aukšte buvo įsikūręs muzikos klubas „Šaukštas“, čia buvo filmuojami ir grupių vaizdo klipai. Būtent ten gimė muzikinė firma „Tango“, sukūrusi ne vieną muzikai skirtą televizijos laidą. „Tango“ turėjo ir įrašų studiją. Vėlesniu laikotarpiu Šiauliuose tokios muzikos susibūrimo vietos rasdavosi jaunų aktyvių žmonių iniciatyva, tai buvo kaip andergraundo (pogrindžio) judėjimo dalis.

Baigiantis sovietmečiui ir pirmąjį atkurtos Lietuvos Respublikos

dešimtmetį Šiauliuose susibūrė nemažai grupių, kurios ilgainiui pakeitė pogrindžio veidą. Metalos scenoje atsirado ir ekstremalų metalą grojančios „Anatome“ bei „Outsider“. Pankrokas buvo įsitvirtinęs Vilniuje, kituose miestuose jis vystėsi kiek lėčiau. Šiauliečiai subūrė kelias aktyvias pankroko grupes, tokias kaip „Gubernija“, „Prosto Marija“ (ankstesnis pavadinimas „Paršeliai jau šaudomi“), „Timūras ir jo būrys“, „Flagelacija“, bet labiausiai iš jų išsiskyrė kolektyvas „Apatija“. 1994 m. susibūrę vaikinais tapo pirmąja Lietuvos *ska* ir *punk* grupe, jie pradėjo groti tokią muziką anksčiau už šio subžanro pionierius, vilniečius „Dr. Green“, kurių atliekamas Rytų Europos *ska* vėliau garsino Lietuvos muziką pasaulyje. „Apatija“ grojo įvairiuose nekomerciniuose renginiuose, pogrindžio festivaliuose Vilniuje ir kituose miestuose. Buvo pasirodę ir legendinio šiauliečių festivalio „Žuvys“ scenoje. Būdami pankai iš širdies, nelabai rūpinosi komercine veiklos perspektyva, bet 1996 m. išleido neblogai įvertintą albumą „Ne jūsų reikalas“ ir sugebėjo viena ar kita forma išlikti aktyvūs iki pat XXI a. pradžios.

Pogrindinės muzikos sceną papildė avangardo projektas

„Šalikapalikau“, kuris vėliau transformavosi į „Ensemble SP“. Jis susikūrė iš pusės 1993–1994 m. Jurbarke gimusio dueto „Wejdas“ narių, kurių keliai išsiskyrė (nors bendra veikla tęsėsi dar keletą metų) jiems persikėlus gyventi į skirtingus miestus. Darius Gerulaitis, sutikęs Šiauliuose iš Papilės atvykusį pankroko renginius organizavusį ir keliuose *punk* grupėse grojusį Gytį Skudžinską (GyS), subūrė unikalų *ambient*, elektronikos ir apskritai avangardinio skambesio kupiną projektą „Šalikapalikau“. Nors Lietuvoje prekybos vietose jų muzikinių albumų buvo sunku rasti, muzikos mylėtojai užsienyje aptarinėjo juos įvairiuose leidiniuose ir klausėsi savo asmeninėse diskografijose. Šis projektas Šiauliams davė ne tik muziką, bet ir ryškų „pasidaryk pats“ kultūros bei leidybos apskritai palikimą. Tiek Darius, tiek Gytis dar iki Šiaulių kiekvienas leido savo *fanzinus* gimtuosiuose miestuose, tad susitikę Šiauliuose natūraliai pradėjo leisti bendrą to paties pavadinimo kaip ir grupė *zing*, kuriame publikavo interviu, tekstus apie muziką, kiną, kultūrą, filosofiją, apžvalgų skiltį ir t.t.

1996 m. susikūrusi „Brainers“ grupė žymėjo naują roko bangą mieste. Kolektyvas aktyviai

koncertuoti pradėjo 1997 metais. Nuo tada jie pasirodydavo visoje Lietuvoje – klubuose, baruose ir didelėse scenose, o konkurse „Dury 2001“ laimėjo antrą vietą. Dalyvavo festivalyje „Durnių laivas 2001“, taip pat ir kituose studentų festivaliuose. Grupė grojo įvairiose scenose – nuo pogrindinių pankroko klubų iki festivalių. Albumas „Disco Balls“ 2007 m. per alternatyviosios muzikos apdovanojimus A.LT buvo pripažintas Metų albumu.

Po „Brainers“ sukeltos naujos *indie* roko bangos viena po kitos ėmė burtis įvairios sunkiosios bei alternatyviosios muzikos grupės: *nu metal* atstovai P. O. L. L. Y. (Šiauliai, Kuršėnai), britrokeriai AXIS, *indie* roko grupės „Blackout“ ir „Da'Žai“, alternatyviojo roko ir (ar) progresyvaus metalo kolektyvas „Bestija“ (vėliau „Stranger Aeons“). Pankroko judėjimo atstovai pradėjo kurti pogrindinės muzikos susibūrimo vietas Šiaulių jaunimo centro pastate kultūrinio *skvoto* „Bendradarbei“ pavidalu, kur bene kiekvieną savaitę grodavo Lietuvos ir užsienio grupės. Čia atvykdavo muzikos mylėtojai iš visos šalies ir svetur. Šią vietą uždarius estafetę perėmė kiti judėjimo atstovai, įkūrę panašias koncertų ir kultūrinio veiksmo vietas buvusio

odos ir avalynės kombinato „Elnias“ ir prekybos įmonių komplekso Verdulių gatvėje pastatuose.

2006 m. susibūrė grupė, kuri tapo paskutinės Šiaulių roko bangos vėliavneše ir dar kartą priminė Lietuvai, kur reikėtų žvalgytis ieškant šalyje Mančesterio. Kolektyvas, iš pradžių stipriai globojamas „Brainers“ narių, netrukus tapo žinomas kaip „Colours of Bubbles“ (šį pavadinimą irgi „padovanojo“ „Brainers“ iš nepanaudoto savo albumo varianto) ir greitai ėmė kopti šlovės laiptais. Daina „My little Sue“ iškart šoko į šeštą vietą tarp populiariausių „Radiocentro“ stoties kūrinii (ankstesniais laikais groję „Brainers“ taip ir nesulaukė radijo stočių dėmesio). Jų grojamas *indie* rokas pradėjo formuoti naujas šio žanro populiarumo tendencijas, o kolektyvas laimėjo alternatyviosios muzikos apdovanojimų T.E.T.E. geriausios roko grupės nominacijoje, po kurio buvo pergalių M.A.M.A., lenkų tarptautiniame projekte „Balcony TV“ ir kituose muzikos apdovanojimuose. Grupė išleido ne vieną sėkmingą albumą, bendradarbiavo su teatru ir Šv. Kristoforo kameriniu orkestru, tai įtvirtino „Colours of Bubbles“ ir Šiaulių vardus Lietuvos roko muzikos istorijoje.

Iš mūsų vaidybų

Laiškai apie teatrą (XIII)

RIMGAILĖ RENEVYTĖ,

IEVA TUMANOVIČIŪTĖ

Ieva. 2023 m. gegužės 2 d., 12:47
Rašydama tekstą mėgstu „šlifavimo“ etapą, einantį po to, kai susiformuoja turinio pagrindas, bet dar lieka daugybė darbo jį dailinant. Tada įsivaizduoju kitus menininkus, tobulinančius savo piešinius, skulptūras, spektaklius. Po pokalbio su kolege susimąščiau, kiek tarp visų teatro elementų režisieriai skiria dėmesio kalbai. Ar visi dramaturgų, režisierių ir aktorių sukurti tekstai yra redaguojami, peržiūrimi lietuvių kalbos specialistų? Juk kalba – tai viena iš teatro raiškos priemonių ir norėtusi, kad ji būtų profesionaliai išstobulinta, kaip ir kiti spektaklio elementai. O tam vis dėlto reikėtų pasitelkti kalbos profesionalus, nes, deja, retam kuriam iš mūsų nebūtų ko sužinoti apie lietuvių kalbą. Juk nė viena knyga neišleidžiama be redaktorių ir korektorių indėlio, o tekstai į teatro sceną, regis, kartais paleidžiami tiesiog kaip besiliejančys iš kūrėjų širdies. Bet ne visada šis „nuoširdumas“, nes „taip žmonės kalba gyvenime“, veikia scenoje. Tai svarbu ne tik dėl lietuvių kalbos puoselėjimo ir noro tobulėti gilinantis į jos subtilybes, bet ir dėl meninės spektaklio visumos precizijos.

Režisieriaus Aleksandro Špilevojaus kūrybai įtaką darė dramaturgas ir režisierius Iwanas Wyrpajewas. Po jo spektaklio „Girti“ (Lietuvos nacionalinis dramos teatras, 2023) ne vienas aktorius pabrėžė, koks jis atidus tekstui ir kad šis spektaklyje svarbiausias. Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre Špilevojaus pastatyta naujausia jo paties pjesė „Jona“ turi struktūrinių ir teminių panašumų su Wyrpajewo dramaturgija, tačiau kalba Špilevojaus kūrinyje, kitaip nei Wyrpajewo kūryboje, šikart vis dėlto neįgyja meninės formos. „Jona“ sudarytas iš dramaturginių taisyklėms paklūstančių scenų, kuriose gausu peripetijų ir staigių situacijos pokyčių, be to, viskas išmaniai susijungia į visumą, tačiau veikėjų žodžiams trūksta formos ir ritmo, tarsi svarbi būtų tik situacija ir personažai, o pakalbės jie, „kaip eisis“. Kadangi situacijos ir personažai subtilumu nepasižymi, kalba atrodo dar labiau nesuvaldyta, kaip ir žanras, turintis juodosios komedijos užuominų. Spektaklyje „Jona“ juntamas siekis kalbėti svarbiomis egzistencinėmis temomis, atgaivinti atbukusius jausmus, skatinti savęs ir kito priėmimą, artimo meilę, tačiau ne tik dramaturgijai, bet ir aktorių vaidybai trūksta subtilumo ir savitumo, o tai supaprastina turinį. Vis dėlto kiekvienas žodis, kiekvienas aktoriaus gestas, mimika ar žvilgsnis yra

svarbus. Todėl norisi kelti kokybės lygį, kad būtų kur stiebtis ieškant ir tobulinant išraiškos priemones. O kalba – viena jų.

Rimgailė. 2023 m. gegužės 12 d., 14:45

Rašau atsakymą, bet atsakinėju į ankstesnį tavo laišką. Vėluoju, nes nespėju su premjeromis, bet vis dėlto bandau pasivyti su spektakliais. Pamačiau Gedimino Rimeikos spektaklį „Gyvenimas – tai sapnas“. Tu rašei, kad čia „iš spektaklio jaučiamas aktorių noras vaidinti“ – būtent. Iš spektaklio juntamas ir Rimeikos noras panardinti visus į tokį teatrinį sapną, kurį jis nuolat sapnuoja. Šis noras atleidžia išsitęsimą ir neapsisprendimą dėl finalo, nes šis noras persiduoda per atmosferą. Ta medžiaga man pasirodė labai tinkamas įrankis Rimeikos „sapnams“ – tai sodrus, tirštas, bet lengvas buvimas tuose stiklo rūmuose, tose suknelėse, tuose stuburo slanksteliuose ir kaukėse. Nors Rimeika atsakingai imasi teksto, seka juo nuosekliai, norisi manyti, tai ir sukludo išeiti į pabaigą „taip, kaip jam pačiam norisi“.

Tokie chrestomatiniai tekstai šiuolaikiniame teatre atleidžia kupiūras, koliažiškumus ir kitokį įžulumą, tad galbūt buvo galima tuo pasinaudoti. Turiu galvoje, kad jeigu šį tekstą Rimeika būtų kiek tvirčiau perėmęs į savo, kaip režisieriaus, rankas, tai būtų nudirbęs ir šiuolaikinio dramaturgo darbą – sušiuolaikinę ne tik tekstą, bet ir teatrinį kūną. Gal tik spėlioju, tačiau Rimeikos režisūrinei kalbai labai tiktų toks neužbaigtumas, abstraktumas. Jis mąsto vaizdais ir hiperpsichologija, kuri artima absurdo ir siaubo naratyvams. Poetišką dramaturginį „Gyvenimo – tai sapno“ būvis prisileidžia Rimeiką, tad galbūt įsidrąšinus bus galima ne tik prieiti prie, bet ir *užkalbinti* Calderoną. Matau, kaip gražiai lukštenasi šio režisieriaus vaizdiniai, kaip jie bręsta, išsiskleidžia ir virsta kažkuo apčiuopiamu. Džiaugiuosi galėdama būti šio *pavasario* liudininke.

Tavo mintis apie kalbą ir kalbėjimą užkabina dar vieną

klausimą – tai dramaturgo ir aktoriaus santykis. Kaip jis susiformuoja? Kaip vystosi – ar vyksta, ar vysta? Juk kai aktorius nebepasitiki arba nebesusikalba su režisieriumi, jis gręžiasi į dramaturgiją. Aktorius tekstą prisijaukina, pakeičia jį šnekamuoju, kartais be priežiūros subuitina, kartais prabyla tarsi metaforomis. Pakeiti vieną žodį, ir pabyra visas sakinyss, pasikeičia prasmė ar personažo interpretacija, o gal ir velniop nueina visas spektaklis.

Spektaklio kūrimo proceso pradžioje dramaturgija, žinoma, yra režisieriaus atsakomybė, tačiau šiam procesui einant į pabaigą atsakomybė pereina aktoriui. Tik kartais su tekstu elgiamasi taip, lyg tai būtų tik viena iš išraiškos formų. Žinoma, ji tik viena, bet kartais pati svarbiausia. Kartais spektaklį prisimeni tik per tekstą – žodis primena judesį, balsą, mizansceną. Žodis sužadina vaizduotę ir atmintį.

Ieva. 2023 m. birželio 1 d., 15:04

Būtent tokį žodį, „žadinantį vaizduotę ir atmintį“, atradau Justino Vinciuono diplominiame spektaklyje „Dulkės“, jis bus rodomas Jaunimo teatre. Justai, kad režisieriui žodis svarbus, jis kuria pasaulį. Jauni aktoriai atidūs tekstui, jį taria tarsi atsikąsdami kiekvieno žodžio prasmės, o režisierius valdo jų ritmą, neleidamas jokio kalbos buitiskumo ar chaotiškos improvizacijos. Šiame spektaklyje taip pat patyriau tavo minimą pavasarį, matydama jaunų, romantiškų idealistų, nepaliestų triukšmingos šiuolaikinio pasaulio estetikos, kūrybą. Ji jaudinamai tyra, o šie aktoriai taip tinka vaidinti praeities žmones, kurie buvo naivesni už mus.

Spektaklis pastatytas pagal Kazimierzio Sakowicziaus „Panerių dienoraštį 1941–1943“ (dramaturgas Artūras Voiničius). Iš pradžių režisierius sukuria gyvenimą, tačiau vos prasiskleidžia šeši jaunuoliai, kupini ateities vilčių, džiugiesio ir meilės, įvyksta Holokaustas. O po to dabarties žmogaus akistata su istorija, negalėjimas suvokti žiaurių praeities įvykių. Spektaklis

Scena iš spektaklio „Gyvenimas – tai sapnas“

Scena iš spektaklio „Metamorfozė“

D. MATVEJEVO NUOTR.

nuoširdus, nes bando išreikšti ne tik Holokausto aukų, bet ir šių dienų jauno jautraus idealisto skausmą dėl neteisybės, jo nusivylimą žmogumi ir pasauliu, kurio jis nekūrė, bet donkichotiškai bando tokiais gražiais kūriniais jį pakeisti.

Perkeisti pasaulį spektakliu „Metamorfozė“ (Lietuvos nacionalinis dramos teatras) nori ir režisierius Oliveris Frličius, tik jo estetika, palyginti su Vinciuono, – visai ne tyra, o gerokai „išmurmuzinta“ tamsiausių dabarties užkaborių. Su žiūrovais jis bendrauja visai kitokiu tonu ir nesu tikra, ar šis man patinka. Tačiau po „Sirenų“ festivalyje matyto spektaklio „Mūsų smurtas ir jūsų smurtas“ to ir tikėjaisi.

Per spektaklį ekrane rodydamas į vabalą smeigiamą adatą ir bejėgiškai judančias jo kojytes, manau, Frličius siekia, kad stebėdami kankinimą pagaliau visam laikui pasišlykštėtume galia. Visais tais valdžios ir paklusimo žaidimais, persmelkiančiais žmoniją nuo politikos iki seksualinių ryšių... Režisierius desperatiškai rėkia, kad nustume valdyti ir išnaudoti vienas kitą savo poreikiams tenkinti: žmogus – žmogų, žmogus – gyvūną, žmogus – gamtą. Visa tai – apie mūsų smurtą. Pritariu, kad žmogus turi kaskart prigauti save smurtaujančį: jam turi suskausti širdį, net jei priploja vabalą. Tačiau nesutinku, kad žmogus taip žiauriai elgiasi su kitais, nes myli save. Manau, atvirkščiai... Gal daugiausia iš baimės?

Ir Franzas Kafka, ir Frličius geba pasišlykštėti žmogumi ir jausti jam neapykantą, o mano mizantropiją tuoj pat nugali susižavėjimas jo kūrybingumu – šiuo atveju puikiu „Metamorfozės“ finalu, muzikiniu per spektaklį nukentėjusių vabzdžių pagerbimu. Jis parodo, kad žmogus empatiją *kitam* pajusti gali tik jį sužmogindamas, tarkim, su-sodindamas vabalus į miniatiūrines parterio kėdutes ir įkišdamas jiems tarp nebejudančių kojyčių mažytę spektaklio programėlę.

Rimgailė. 2023 m. birželio 13 d., 12:08

1922 m. sausio 16 d. Kafka rašo: „Pirma: žlugimas, negaliumiegoti, negaliumiegoti, neturiu jėgų gyventi, tiksliau, išverti gyvenimo seką. Laikrodžiai eina kas sau, vidinis lekia į priekį velniškai, demonišku arba, šiaip ar taip, nežmonišku tempu, išorinis, užsikirsdamas, eina jam įprastu greičiau. Ar

galima tikėtis, kad šiedu skirtingi pasauliai neišsiskirtų, ir jie išsiskirs arba bent jau suplės vienas kitą baisingu būdu. Vidinis laikrodys gali taip pašėliškai skubėti dėl įvairių priežasčių, pati akivaizdžiausia iš jų – savistaba, kuri neduoda nusistoti nei vienam suvokimui, gena kiekvieną į viršų, kad paskui jį patį, kaip suvokimą, toliau gintų kitus savistabos vaisius.

Antra: to varymo kryptis – iš žmonijos. Vienatvė, kuri didžiąja dalimi seniai buvo primesta, iš dalies aš pats jos ieškojau – bet argi ir ieškojau ne per prievartą? – dabar tampa aiški ir beribė. Kur ji veda? Ji gali – ir tai, atrodo, labiausiai įtikėtina, – privesti prie beprotybės, apie tai daugiau nieko negalima pasakyti, tas lėkimas eina per mane ir mane plėšo. Bet aš galiu – ar galiu? – nors ir šiek tiek atsilaukyti, padaryti taip, kad tas lėkimas mane neštų. Kur aš tada atsidsursiu?“ („Dienoraščiai, 1910–1923“, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011, vertė Teodoras Četrasukas).

Manau, kad tikrai iš baimės žmogus taip elgiasi su kitais žmonėmis. Iš baimės prarasti nepriklausomybę, iš baimės prisirišti, iš baimės tapti pažeidžiamam. Bet ši baimė veda žmogų į vienatvę, apie kurią rašo Kafka. Sužinojusi, kad Frličius statys Kafkos „Metamorfozė“, išties laukiau šio spektaklio. Tačiau po „Metamorfozės“ suprantu, jog visai nesvarbu, ką jis statys, tai bus spektaklis apie tą baimę. Galbūt Kafka siūlo tam tikrą kalbinę stilistiką ar dramaturginę kryptį, tačiau žanrą renkasi Frličius ir, tiesą sakant, jo žanras nesiskiria nuo tavo anksčiau minėto spektaklio „Mūsų smurtas ir jūsų smurtas“. Nesiskiria ne tik žanras, bet iš dalies ir tema – smurtas, galia, noras nugaltėti ir baimė pasiduoti. Tas žmogaus dydžio tarakonas ekrane kelia gailėstį, nes jis „virsta“ žmogumi. Ir Kafkos „Metamorfozė“ tėra pretekstas. Suprantu Frličių, nes kartais pasinaudoju tekstu kalbėti apie sau rūpimus dalykus (kaip kad dabar Kafkos dienoraščio fragmentu), tačiau visuomet vertinu poziciją, kurios laikosi meno kūrinio autorius. Tai pozicija, o ne poza, nes už tos baimės yra žmogus, kuris kalbasi su manimi per kūrinį. Kuris nebijo bijoti.

SCENOS MENO ĮVYKIŲ APŽVALGAS IŠ DALIES FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

Netikėtas menininkų duetas

Paroda „Gyvenimo formos“ Londono „Tate Modern“ galerijoje

MARTYNA JURKEVIČIŪTĖ

Švedė Hilma af Klint (1862–1944) ir olandas Pietas Mondrianas (1872–1944) niekuomet nedirbo kartu. Niekuomet nebuvo susitikę, nesikeitė korespondencija. Niekuomet, savo gyvenamuoju laikotarpiu, kartu neeksponavo kūrybos. Nors abiejų darbuose, kaip naująją paroda „Gyvenimo formos“ įrodė „Tate Modern“ galerija, ir būta bendrų taškų, tokių prieštaringų menininkų eksponavimas, regis, laužtas iš piršto. Tarsi galerija būtų rengusi dvi parodas, bet pristigusi vietos jas sujungė. Kuo ilgiau galvoju apie parodą, mintyse bėgant begalei klausimų – kaip, kodėl, kam ar veiks? – tuo labiau esu intriguojama ir nekantrauju ją pamatyti. Gal toks ir sumanymas – provokuoti apsilankyti, išlikti aktualiems ir paskatinti į meną žvelgti kitokiu kampu.

Parodą rengusios kuratorės Frances Morris, Nabila Abdel Nabi, Briony Fer bei Laura Stamps tikrai smagiai padirbėjo. Ko gero, tai buvo net labiau eksperimentas, mėginimas kurti ryšius tarp nesusijusių menininkų. Iš pažiūros juos vienija tik gyvenamasis laikotarpis, tačiau jų menas nėra visiškai priešingas, esama ir sutapimų. Jūs abu įkvėpė gamta (kaip ir šimtus kitų menininkų), abu žavėjosi mistika, ezoterija, teosofija – taip, čia jau ratas siaurėja, abiejų menas triumfavo abstrakcionizmo srityje. Bent jau tokius taškus jungia ir kuria parodos rengėjai.

Spauda, beje, garsiai ir daug kalbanti apie šią parodą, susiskaldė. Kritikai arba baisėjosi tokiu keistu eksponuojamos poros pasirinkimu, arba žavėjosi pagaliau nauju ir kitokiu žinomų menininkų darbų matymu ir nagrinėjimu. (Tiesa ta, kad „Tate“ dažniausiai rengia didžiųjų meno korifėjų retrospektyvines parodas, kurių būta tiek daug ir kartais tokių panašių, kad troškimas ko nors naujo iš kuratorių bei parodų architektų pusės – neabejotinas.)

Parodos pradžioje sužimba viltis, kad daugiau dėmesio bus skiriama moters menininkės padėties nagrinėjimui, tačiau po trumpo paminėjimo apie nelygias teises į mokslą pačioje pirmoje salėje, o vėliau prie gėlių natiumortų, toliau parodoje apie tai neužsimenama. Iš dalies af Klint labai pasisėkė: jeigu ji būtų gimusi kurioje nors kitoje šalyje, mažai tikėtina, kad būtų turėjusi teisę studijuoti menus, kaip studijavo Stokholme (bet tai nereiškia, kad jai buvo lengva kurti vyrų dominuojamame meno pasaulyje). Parodoje prieš Mondrianą, o gal greičiau greta jo, ji stoja kaip lygi kūrėja.

Chronologiškos sekos ekspozicija lėtai ir laipsniškai atskleidžia kiekvieną menininką kartu ir

atskirai. Pirmoji salė skirta peizažams, o joje, nepaskaičius šalia drobių esančių etikečių, menininkų darbus sunku ir atskirti. Lietuvos kaimo kraštovaizdį primenančiuose peizažuose vien tik laukai, upės ir vienur kitur pasirodančios karvės – vyrauja ramybė, rimtis. Ypač stebina ankstyvieji Mondriano peizažai, netikėtai žemiški ir paprasti, – visiška priešingybė menininko vėlyvajai kūrybai.

Vienoje iš salių eksponuojami abiejų dailininkų gėlių natiumortai bei eskizai. Hilmos af Klint gėlių studijos, regis, senos herbalogijos knygos iliustracijos, – taiklios, estetiškos ir detalios. Tinkamos augalams studijuoti ir naudoti jų atpažinimui. Mondriano gėlės – visiška priešingybė, drobėse nesiekta atvaizduoti paties augalo, bet greičiau kalbama apie laiko tėkmę, metamorfozę, ne vienas iš natiumortų primena moters siluetą.

Poroje ekspozicijos vietų menininkai suderinti pagal darbų pavadinimus, nors abiejų kūryba čia sunkiai palyginama. Panašiu metu abu tapė medžius. Kai Mondrianas greičiau užsiėmė plenerine tapyba ir išbandė įvairius stilius („Žydinti obelis“ (1912) nutapyta pasitelkiant kubizmo taisykles), af Klint rinkosi vaizduoti „Pažinimo medį“ (1913–1915), visatos centro ieškančioje darbų serijoje pinasi mitologija ir religija. Panašiu metu tapyta „Evoliucija“ (viena iš teosofijos doktrinų, stipriai įkvėpusi abu kūrėjus) – vėlgi visiška priešingybė Mondriano „Evoliucijai“ (1911), kuri greičiau yra studija, eksperimentas. Menininkas pripažino, kad šis darbas neužbaigtas, ir galutiniu rezultatu nebuvo patenkintas. Tris drobes sudaro į moterį įsikūniję trys evoliucijos etapai, paremti teosofijos mokymu. Tai vienas iš nedaugelio Mondriano simbolistinių darbų, menininko parodose retai eksponuojamas. Kitoje salės pusėje eksponuojama af Klint serija „Tapyba šventyklai“ (1908), kurioje evoliucijos tema skleidžiasi per religiją, filosofiją, darbų serija užbaigta, sudėtinga, vedanti per kur kas painesnę simbolių labirintą.

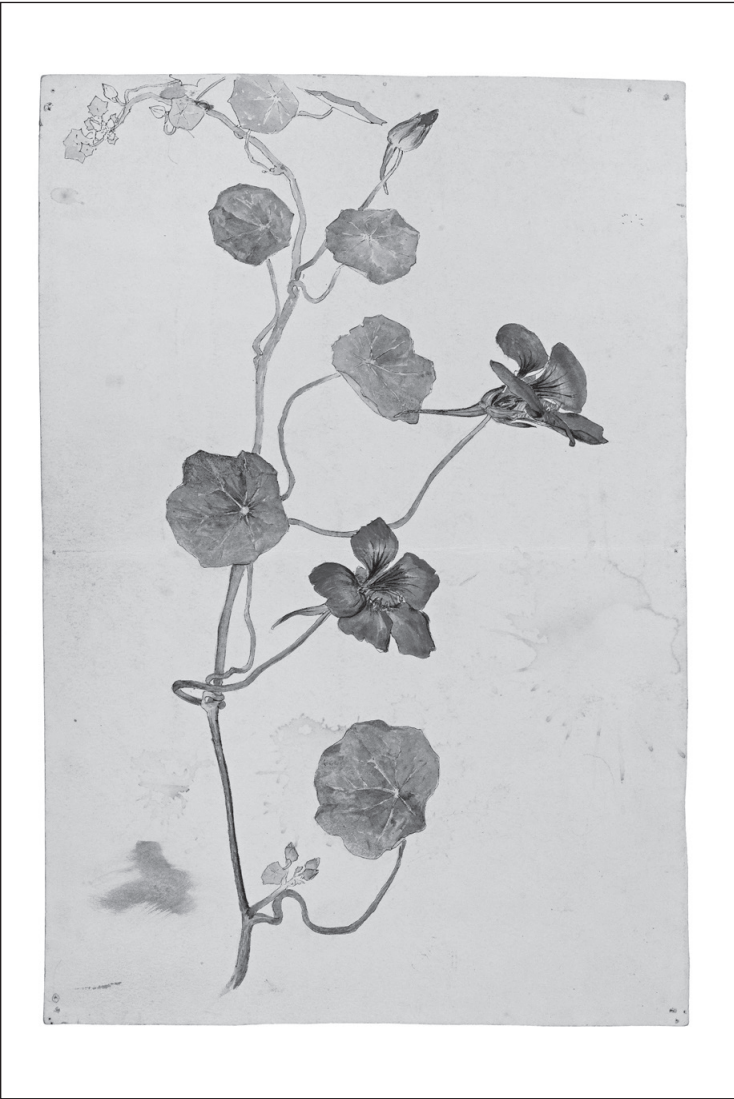
Teosofija buvo itin svarbi abiejų menininkų kūryboje, ir būtent teosofijos mokymas abu pakreipė per kūrybą ieškoti aukštesnės tiesos. Pirmąją teosofijos draugiją įkūrė rusė Helena Petrovna Blavatsky (1831–1891) ir tai Europoje tapo pirmąja religine organizacija, kurioje moteris ne tik nediskriminuota, bet ir galėjo užimti aukštas pareigas. Nors nėra žinoma, ar būtent tai paskatino af Klint prisijungti, bet atviras priėmimas išties palengvino teosofijos mokymo prieinamumą. Galiausiai šis mokymas af Klint tapo nepaneigiama religija, tarsi apsėdimu, o Mondrianui padėjo išgryninti neoplasticizmo stilių.

Salėje „Dinaminės spalvos“, nors čia abiejų kūryba itin skirtinga, siekta parodyti menininkų susidomėjimą spalvomis, jų derinimu ir nekvestionuotinu panašių spalvų naudojimu. Tai, beje, paskutinė salė, kurioje eksponuojami abiejų darbai, o brandžioji kūryba kartu nebesutelpa, jai skiriama daugiau erdvės. Ir nors kuratorių kuriamas naratyvas tebematomas kiekvienoje salėje esančioje anotacijoje, menininkų darbų atskyrimas tik parodo jau nuo pat pradžių juntamą jų unikalumą. Abiejų kūryba galiausiai nukeliauja į abstrakciją, bet kaip skirtingai! Af Klint, nors ir pereina prie abstrakcijų kūrimo, stipriai išlaiko organišką, gamtos įkvėptas formas, o Mondriano darbai švarūs it operacinės stalas.

Hilma af Klint kuria sudėtingiausias diagramas bei žemėlapius, siekdama paaiškinti teosofijoje nagrinėjamas pasaulio paslaptis. Ji niekuomet ne tik neišeina iš simbolių pertekliaus pasaulio, kuriame tiesiogiai dominuoja gamtos formos – gėlių lapeliai, saulė, mėnulis, bangos, žvaigždės, paukščiai, bet, regis, su kiekvienu darbu suranda naują simbolių labirinto kalbą. Tuo metu Mondrianas siekia atsikratyti bet kokių diagramų ir pasinerdamas į tiesos paieškas renkasi pačias primityviausias, paprasčiausias vaizdavimo priemones. Komplikuotos idėjos jo darbuose sudedamos iš linijų bei trijų pagrindinių spalvų. Išsiskiria tik af Klint darbų grupės „Serija II“ (1920), „Serija III“ (1920) ir „Serija IV“ (1920), darniau skambančios su Mondriano kūryba. Jose – geometrinės figūros ir vos keletas spalvų.

Paskutinėse salėse abu menininkai gauna po atskirą erdvę ir čia net pamiršti, kad turėtų ieškoti kokių nors kūrybinių sutapimų. Mondriano kūryboje triumfuoja neoplasticizmas, gyvenimas vaizduojamas vertikalėmis ir horizontalėmis. Salėje eksponuojamos taip puikiai pažįstamos Mondriano „Kompozicijos“ (1920–1921), kuriose – taisyklingos linijos ir vos keletas spalvų: raudona, mėlyna, juoda, geltona ir pilka. Galima pamatyti net pjesei „Trumpalaikis yra amžinas“ Mondriano kurtos scenografijos modelį.

Af Klint skirta paskutinė parodos salė, kurioje lankytojai ne tik apgaubiami af Klint filosofija, bet, regis, ir perkeliama į jos mintis bei unikalų pasaulį. Čia eksponuojama serija „Dešimt didžiųjų“ (1907) (beje, priklausanti „Tapybos šventyklai“ grupei), ir šios drobės išties didžios! Ne vien masteliu, bet ir neaprepiamu kūrybingumu bei meistriškumu. Serijoje vaizduojamos žmogaus gyvenimo stadijos, o darbai tokie pagaulūs ir hipnotizuojantys, jog tikėčiau viskuo, ką af Klint man pasakytų.

Hilma af Klint, „Botaninis piešinys“. 1890 m. Hilmos af Klint fondo sutikimu

Taip lygindami niekuomet nesusitikusius ir apie vienas kito darbus nieko nežinojusius menininkus – ne tik lyginame jų kūrinius, bet atradę sąsajas galime geriau suvokti ir laikmečio dvasią. Tai, kad šie menininkai savo kūryboje ėmėsi naujovių, neatsitiktinumas, bet kartos, siekiančios pokyčių, ženklas. Apskritai abiejų menininkų kūryba atspindi tą pasikeitimą ir perversmų laikotarpį. Neatsitiktinai viena iš parodos salių skirta kultūriniam XIX a. pabaigos kontekstui, kur aprašomi ir tuometiniai mokslo laimėjimai (mikroskopo, fotografijos, radiografo atsiradimas), pakeitę visuomenės gyvenimą. Paroda – kur kas daugiau nei dviejų menininkų darbų ekspozicija, tai Vakarų Europos visuomenės portretas, atskleidžiamas per skirtingas sąlygas ir išsilavinimą gavusių, o vis dėlto panašia linkme pasukusių menininkų kūrybos prizmę.

Dar būnant parodoje į galvą braunasi begalė kitų menininkų vardų – jų darbai šiose salėse puikiai tiktų. Šalia galėtų būti eksponuojamas, o kai kur netgi ir taikliau išterptų Joanas Miró (1893–1983), iš Ukrainos kilęs Kazimiras Malevičius (1879–1935) ar Vasilijus Kandinskis (1866–1944), o kodėl gi ir ne mūsų Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911), kurio domėjimasis teosofija, mistika, visatos istorija bei simbolizmu su abiejų

kūryba derėtų ne tik temiškai, bet ne vienu atveju ir vizualiai. Šalia pirmoje salėje kabančių peizažų čia puikiai skambėtų ir Justino Vie-nožinskio (1866–1960) tapyti kloniai bei karvės, o prie Mondriano medžių – baltoji Antano Samuolio (1899–1942) obelis. Ir dar daug kitų puikių menininkų darbų įsikomponuotų nepriekaištingai. Bet užteks įsivaizduoti susitikimą, kurio nebus...

Įdomu, kad af Klint ir Mondriano darbai, nors galbūt vienas kito nepapildo, kartu ir nesivaržo, vienas kito neužgožia, čia nėra dominuojančios pusės, o autorių drobės organiškai ir meistriškai sukomponuotos į vieną portretą. Du visiškai skirtingi individai link to paties tikslo juda skirtingais keliais ir galiausiai triumfuoja itin skirtingais kūriniais, šiandien susitinkančiais vienoje erdvėje. Gal bus banalu, bet paroda ištis parodo, kad nėra vieno teisingo kelio judėti link tikslų, o ir nėra teisingų rezultatų. Abiejų menininkų kūryba – tikra atgaiva ir lobis, jų matymas kartu – gaivinantis ir jaudinantis potyris.

Paroda „Tate Modern“ galerijoje Londone veiks iki rugsėjo 3 d.

Daugiau informacijos apie parodą rasite „Tate Modern“ galerijos interneto puslapyje.

Viskas, kuo nebuvo Dalí

Nauji filmai – „Dalilendas“

ELENA JASIŪNAITĖ

Vienoje „**Dalilendo**“ („Dalíland“, rež. Mary Harron, 2022) scenų Salvadoras Dalí nutapo garsųjį savo paveikslą „Ištirpęs laikas“. Susižavėjimo apimta jo žmona Gala pareiškia, kad „nė vienas, matęs šį paveikslą, jo niekada nepamirš“. Gana lengva nuspėti, kad pačiam „Dalilendu“ toks likimas negresia.

2000-aisiais amerikiečių režisierė Mary Harron sukūrė jau kino klasika tapusį „Amerikos psichopatą“. Jos filmografijoje – ir ne vienas biografinis filmas, tarp jų – skirti Bettie Page bei Valerie Solanas ir Andy Warholo gyvenimo istorijoms. Ši kartą kartu su savo vyru, scenarijaus autoriumi Johnu Walshu ji ėmėsi ambicingo darbo – sukurti filmą apie neabejotinai patį žymiausią siurrealizmo atstovą ir paskutinius jo gyvenimo metus.

„Dalilendas“ nukelia į XX a. 8-ojo dešimtmečio Niujorką. Jaunasis Džeimsas (Christopher Briney), anksti supratęs, kad yra ne menininkas, o tik meno mylėtojas, meta menų studijas ir įsidarbina asistentu galerijoje, kurioje eksponuojami Salvadoro Dalí (Ben Kingsley) darbai. Po trijų savaičių

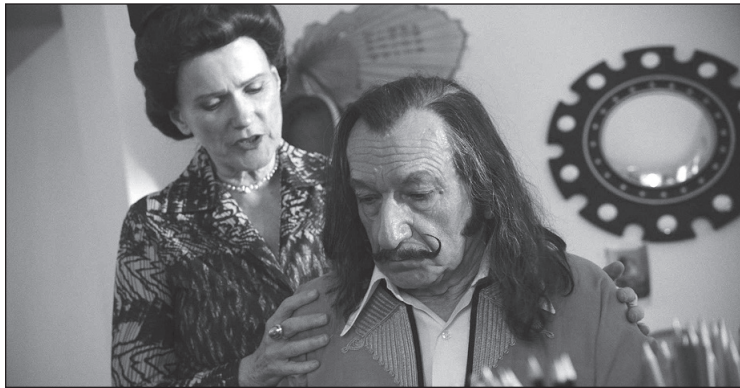
galerijoje turi būti surengta nauja dailininko paroda, o jo darbai dar nebaigti. Patraukęs paties Dalí dėmesį, Džeimsas tampa jo asmeniui padėjėju, turinčiu užtikrinti, kad naujieji paveikslai būtų užbaigti laiku. Tačiau situaciją komplikuoja nuolat aplink besisukanti kraugeriška Niujorko bohema ir Dalí despotė žmona Gala (Barbara Sukowa) – visi kartu niekinantys patį senstelėjusį dailininką, tačiau noriai besinaudojantys jo teikiamomis materialinėmis gėrybėmis.

Nesunku suprasti, kad pagrindinis filmo herojus yra ne pats Dalí, o fiktyvus personažas Džeimsas. Tai jo akimis žiūrovas mato Dalí gyvenimą su visais tamsiais užkaboriais. Atrodytų, kad per Džeimsą „Dalilendas“ turėtų atverti duris į paslaptinę legendomis apipintą menininko pasaulį, parodyti ne tik jo kūrybą, jos įvairovę (filme tėra vos keli paveikslai), bet ir, svarbiausia, tai, kaip išskirtine fantazija pasižyminčio kūrėjo galvoje gimsta jo menas. Tačiau tokio charizmos stokojančio ir neveiksnaus pagrindinio personažo kaip Džeimsas dar reikia paieškoti. Visą filmą jis išliks sutrikęs (bet ištikimas savo stabui), tarsi taip ir nesupratęs, kur atsidūrė ir kas aplink jį vyksta, nepaauogs,

nepasikeis – vadinasi, taip ir nepajudės iš to taško, kuriame Džeimsą sutikome filmo pradžioje. Pridėtinės vertės nesukuria ir pats aktorius. Todėl ir jo žvilgsnis – visai ne skvarbus (kad ir pasižymintis subjektyvia percepcija), o jo matomas dalilendas – tik paviršutiniškas chaosas su krūva tarškančių atrakcionų, kurie greitai pasidaro tiesiog vienodi ir nuobodūs. Ir kartu yra viskas, kuo tikrai nebuvo Dalí.

Pagrindinis „Dalilendo“ tikslas, regis, įrodyti, kad viskas yra ne taip, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio (ši frazė nuskamba filmo pradžioje personažams aptariant nuolat besikeičiantį Dalí parašą). Kitoks, nei atrodė Džeimsui, yra pats Dalí, kitokie ir jį supantys žmonės – už draugiškų šypsenų bendruose vakarėliuose slepiasi apgaulė. Stebime meno ir materializmo, gėrio ir blogio koliziją – šis vienintelis filmo konfliktas pakartojamas kelis kartus ir neturi jokios atomazgos. „Dalilendas“ tėra visiems žinomų biografinių faktų, gandų ir pramanų rinkinys, neturintis jokio aiškaus epicentro ar istorijos nuoseklumo.

Lyg to dar būtų maža, papildomai į savalaikį pasakojimą įsiterpia prie parodijos apie kenčiantį menininką priartėjančios scenos

„Dalilendas“

iš Dalí jaunystės (vaidmenį atlieka Ezra Milleris). Per mažai dėmesio skiriama kūrybiniam procesui ir jo rezultatui, nieko nesužinome ir apie pagrindinius filmo personažus ar jų santykių dinamiką. Dalí tėra ekscentriškas senas vyriškis, negalintis gyventi be savo žmonos, o Gala – paniškai pasenti bijanti manipuliatyvi isterikė, mylinti jaunus vyrus ir pinigus. Jokio tikro ryšio šie du realūs veikėjai neužmezga ir su niekada neegzistavusiu Džeimsu. Visi personažai lieka beveidžiai, jų ketinimai – neaiškūs, todėl žiūrovo dėmesį stengiamasi patraukti seksu, narkotikais ir rokenrolu, o scenarijaus sekluma maskuojama puikiai atkurtais istoriniais interjerais, blizgančiais kostiumais ir kadre kartais pasirodančiomis įžymybėmis: filme pamatome Alice Cooperį (Mark KcKenna) ir Amandą Lear (Andreja Pejić).

Kas filme gražu – tai pagrindinio aktorių dueto: Beno Kingsley,

praeityje jau vaidinusio Gandhi ir Mélièsą, ir Barbaros Sukowos, aktorės, vaidinusios Fassbinderio, von Triero, von Trotts filmuose, vaidyba. Kingsley Dalí – pažeidžiamas ir trapus, Sukowkos Gala – dramatiška ir valdinga, tačiau po kauke slepianti ne mažiau jautrią sielą. Aktoriai stengiasi sužmoginti savo personažus, padaryti juos artimus ir atpažįstamus, tačiau režisierės užmojai ir scenarijus juos akivaizdžiai vis įvaro į kampą, užkirsdamas kelią bet kokioms autorinėms interpretacijoms.

Graži ir filme matoma senatvė – tos drebančios rankos negrabiai sukami ilgi ūsai, dažomi antakiai ar po peruku kruopščiai slepiami žili plaukai. Tema apie seną menininką, kurio šlovės valanda jau seniai likusi praeityje (bet uždarbį dar gauti generuoti), išnyra lyg šešėlis to, kuo filmas galėjo būti. Bet šešėlio per maža.

Visi keliai veda į multivisatą

Nauji filmai – „Žmogus-voras: aplink multivisatą“

AUGUSTĖ NALIVAIKĖ

Kartais pasvajoju, kad būtų visai įdomu, jei egzistuotų tokia multivisata, kokia vaizduojama superherojų filmuose, o joje gyventų tokie asmenys kaip aš, bet kitokie. Ir aš, ir ne aš vienu metu. Įdomu, kas įvyktų, nepaisant visų skirtingų asmeninių niuansų ir pasirinkimų. Smalsu, kokie įvykiai būtų kertiniai mano ir paralelinių mano asmenybių gyvenimo istorijose. Ar multivisatoje visos manęs versijos neišvengiamai tampa kino kritikėmis? Tokie pamąstymai kyla žiūrint „**Žmogų vorą: aplink multivisatą**“ („Spider-Man: Across the Spider-Verse“, rež. Joaquim Dos Santos, Kemp Powers, Justin K. Thompson, JAV, 2023), kuriame Mailsas Moralesas (Shameik Moore) sužino, kad jo kaip Žmogaus-voro istorija yra šiek tiek komplikuočiau nei tragiškesnė, nei jis tikėjosi.

Mailsas Moralesas mums pažįstamas nuo 2018 m., kai kino ekranuose pasirodė „Žmogus-voras: į naują visatą“ („Spider-Man: Into the Spider-Verse“, rež. Bob Persichetti, Peter Ramsey, Rodney Rothman), beje, laimėjęs „Oskarą“

už geriausią metų animacinį filmą. Turiu pridėti – visiškai pelnytai, ir atrodo, kad tęsinys taip pat nuskins bent jau porą svarbiausių kino apdovanojimų. Tikriausiai nepersistengsiu sakydama, kad praleidę šį filmą taip pat praleisite progą tapti kino magijos liudininkais. Žadą atimanti animacija, puikus garso takelis (Daniel Pemberton), emocinių svorį turinti ir įtraukianti istorija (scenaristai Phil Lord, Christopher Miller ir David Callahan) – ko daugiau reikia, kad grįžtų (pasiti)kėjimas kino stebuklais?

Mailsui sunkiai sekasi suderinti superherojaus karjerą, mokslus ir įsipareigojimus šeimai – tema, kuri buvo nagrinėjama ir kitose „Žmogaus-voro“ adaptacijose. Taigi, nieko originalaus, bet to ir buvo galima tikėtis žinant komiksų turinį. Visi Žmonės-vorai susiduria su panašiais iššūkiais superherojų karjeros pradžioje. Taigi ir iš didelio Mailso noro būti visur, padaryti visus laimingus ir apsaugoti miestą nuo blogiukų vis dėlto nieko gero neišeina. Čia žiūrovui pateikiama pirmoji užuomina į vadinamąjį Žmogaus-voro kanoną – integralią šio superherojaus istorijos dalį. Kad ir kokiaje visatoje Žmogus-voras

egzistuos, kad ir kokios spalvos, formos, lyties, rasės, amžiaus jie visi būtų – jų gyvenime privalo nutikti keli įvykiai, kurie yra bendri visiems. Tie įvykiai skaudūs ir tragiški, tačiau be jų Žmonių-vorų paprasčiausiai nebūtų, nes būtent šie įvykiai padeda psichologinius ir emocinius pagrindus sunkiai šių superherojų kelionei.

Gven Steisi (Hailee Steinfeld) – taip pat labai svarbi filmo veikėja, turinti ryškų psichologinį portretą. Ji, kaip ir Mailsas, susiduria su slapto superherojaus tapatybės keliamais iššūkiais ir ne visada į juos reaguoja tinkamai. Nė vienas filmo veikėjas nėra vaizduojamas kaip tobulas ir neklystantis, o tai sukuria artimesnį ryšį su žiūrovais, ypač dėl situacijų, kuriose nėra lengvų sprendimų ir kurios gyvenimiškos bei kiekvienam pažįstamos. Tik reikia nepamiršti, kad Žmonės-vorai superherojaus kelionės pradžioje dažniausiai yra paaugliai (nors ir ne visada žmonės), ne tik susiduriantys su tapatybės ir gyvenimo kelio pasirinkimo keliamais iššūkiais, bet ir prarandantys artimus bei mylimus žmones. Jie turi imti neįmanomus sprendimus ir priimti atsakomybę už (dabar

„Žmogus-voras: aplink multivisatą“

jau ir) multivisatos likimą. Mailsas susiduria su itin skausminga Žmogaus-voro kanono realybe, tačiau atsisako su ja susitaikyti, ir filmo kulminacija tampa ne superherojaus ir blogiuko kova, o Mailso kova su dar šimtais Žmonių-vorų. Viena pagrindinių scenų, kurioje Žmonės-vorai gauda Mailsą, buvo kuriama ketverius metus. Kokybė akivaizdi. Žinoma, didįjį blogį ir kovą su juo greičiausiai išvysime paskutinėje trilogijos dalyje kitais metais.

Rekomenduoju šį filmą, net jei nesate superherojų ar animacijos

gerbėjas. Garantuoju, kad nieko panašaus nebūsime matę, ypač jei praleidote pirmą trilogijos dalį, ir tai atperka porą silpnesnių filmo vietų, tokių kaip ištęsti dialogai apie gyvenimo prasmę. „Žmogus-voras: aplink multivisatą“ – animacinio kino viršūnė, į kurią retai beįlipa šiuolaikiniai pramoginio kino kūrėjai. Pastaraisiais metais visi superherojų filmų keliai veda į multivisatas, tik kartais tas kelias duobėtas ir sunkus, o kartais nuoseklus ir įspūdingas. Gero žiūrėjimo!

Išeiti iš miško

Krėsle prie televizoriaus

Nemėgstu skraidyti, bet dažnai žiūriu dokumentinius filmus apie lėktuvų katastrofas. Matyt, todėl, kad jų tyrėjai demonstruoja analitinio mąstymo privalumus, ieško logiškų įvykusios nelaimės priežasčių. Šiais interneto triumfo laikais logika ir pasitikėjimas žmogaus protu – re-tas dalykas. Yanno Gozłano filmo „Juodoji dėžė“ (TV3, 26 d. 22.30) veikėjas Matjė (Pierre Niney) no-rėjo tapti pilotu, bet yra trumpare-gis. Jis dirba analitiku civilinės avia-cijos saugumo biure. Vieną dieną Matjė paskiriamas tirti naujo lėk-tuvo, kuriuo iš Dubajaus į Paryžių skrido trys šimtai keleivių, katastro-fos priežastis. Matjė privalumas – uni-kali klausia, todėl šifruodamas juo-dąją lėktuvo dėžę jis atkreipia dėmesį į keistus garsus. Jie beveik negirdimi. Valdžiai pripažinus, esą tai buvo is-lamistų teroro aktas, Matjė pradeda savo tyrimą, bet kuo jis arčiau tiesos, tuo daugiau keistų aplinkybių iškyla kelyje. Matjė nepalaiko nei biuro viršininkas, nei mylima žmona, o vie-nas kolega dingsta.

Atrodytų, kad filmas, kurio he-rojus didžiąją jo dalį sėdi priešais įvairiausius aparatus, turėtų grei-tai nubosti. Atvirkščiai – „Juo-doji dėžė“ įdomesnė už bet kokį „dinamišką“ trilerį. Pirmiausia tai aktorius nuopelnas. Jis vaidina tikrą profesionalą, tiesiog maniaką ir kartu gryną technokratą – nieko asmeniško, tik garsai. Būtent jie ir tampa pagrindiniu filmo herojumi: įdomu kartu su Matjė įsiklausyti į visus tuos stuksėjimus, spragsėjimus ir riksmus. Kartu su Gozłanu galima prisiminti ir Michelangelo Antonioni „Fotopadidinimą“ (1966) ar Franciso Fordo Coppolas „Po-kalbi“ (1974), kurių herojais taip pat buvo „klausytojai“, netyčia tapę nu-sikaltimų liudininkais.

Pritariu šūkiui ant puodelio, kurį pamačiau Riano Johnsono filme „Iš-traukti peiliai“ (TV3, 24 d. 21.50): „Mano namai, mano taisyklės, mano kava“. Į tuos prabangius namus, ku-riuos galima suprasti ir kaip JAV is-torijos metaforą, ryte, iškart po gar-saus kriminalinių romanų rašytojo

Charlano Trombio (Christopher Plummer) gimtadienio šventės, atvyksta privatus detektyvas Be-nua Blankas (Daniel Craig). Tai toks šiuolaikinis Erkiulis Puaro, tik be ūsų. Mat jubilias ryte buvo ras-tas negyvas. Nors visiems akivaizdu, kad tai savižudybė, taisyklės reikalauja apklausti rašytojo namuose susirin-kusius giminaičius. Tarp jų jau prasi-dėjo kovos dėl paveldėjimo. Nereikia būti analitiku, jog suprastum, kad jų pasakojimai apie santykius su miru-siuoju gerokai pagražinti. Tiesą sako tik slaugytoja (Ana de Armas), kuri fiziškai negali pakelti melo – meluo-dama pradeda žiaukčioti.

Idėja sukurti nostalgiską de-tektyvą Johnsonui gimė po to, kai viename Londono teatre jis pamatė Agathos Christie „Pelėkautus“, vai-dinamus jau keturiasdešimt pen-keri metai. Bet režisierius supranta, kad šiais laikais atsakyti į klausimą „kas nužudė“ neužtenka, todėl „Iš-trauktų peilių“ intrigą jis susiejo su turtuolių ir kitokių šiuolaikinio elito atstovų, trumpai tarient, bal-tosios turtingosios JAV, kuriai ke-lia baimę feminizmas, kritika. Bet tariamo elito problema universali – užtenka užmesti akį į „Verslo žinias“, kur puikuojamasi sugebėjimais val-dyti ir dauginti kapitalą. Todėl „Iš-traukti peiliai“ – tai atpažįstamų vi-suomenės kaukių, kurias suvaidino garsūs aktoriai, galerija. Vienas čia puikuojasi fiktyvia valdžia, kitas beveik neslepia dešiniųjų pažiūrų,

„Nevykėliai“

treti vaidina idealią santuoką, kažkuri garsėja kaip instagramo autorė, o kita studijuoja feminizmą. Bet visi nepra-gyventų be tėvo, uošvio, senelio pinigų.

Paco Cabezaso filmo „Mano tobulas gangsteris“ (TV1, 25 d. 23.05) herojai – vienišius Frensis (Sam Rockwell) ir Marta (Anna Kendrick), kuriai vis nesiseka su vyrais, – regis, sukurti vienas kitam. Kai jie atsitiktinai susitinka parduotuvėje, atrodo, likimas abiem nu-sišypsos. Yra tik viena problemėlė: Frensis – samdomas žudikas. Jis ža-vus ir emociškai ne visada stabilus, bet žudo ne tuos, kuriuos jam už-sakė nužudyti, o užsakovus. Marta iš pirmo žvilgsnio atrodo nevykėlė, bet nelauktai atras savyje tvirtą dvasią ir netikėtų talentų. „Mano to-bulo gangsterio“ veikėjai akivaiz-džiai perdėti, bet ne tiek, kad filmas taptų parodija. Tai labiau pasaka, o pasakų reikia ir dideliems.

Per Jonines LRT (24 d. 19 val.) parodys vieną populiariausių prancūzų komedijų – Franciso Vebero „Nevykėlius“ (1981). Ji apie žmones, kuriems nesiseka, kurie nuolat pa-tenka į keistas situacijas, vėluoja į traukinį, apsipila baltus drabužius raudonu vynu, ant jų krinta plytos... Kiekvienas patyręs nevykėlis galėtų išvardyti šimtus panašių situacijų. Tokia ir vienos didelės prancūzų kompanijos vadovo duktė Mari. Todėl visai nekeista, kad merginai išvykus atostogų į Meksiką ją kaž-kas pagrobė. Tėvas samdo garsų

„Ištraukti peiliai“

„Juodoji dėžė“

detektyvą Žaną Kampaną (Gérard Depardieu), bet psichologas pataria išbandyti ir kitą būdą: esą panašus į Mari nevykėlis, atsidūręs Meksikoje, būtinai atves pas ją. Toks nevykėlis – įmonės buhalteris Fransua Perenas (Pierre Richard). Tik kad Perenas yra įsitikinęs, jog tai jis vadovauja tyrimui...

Prancūziškas humoras – subtilus, o lietuviškas, matyt, jo priešingybė, todėl namuose dažnai prajuokina neva rimti dalykai. Nusijuokiau ne-seniai per vieną LRT laidą išgirdęs, kai Kretingą pavadino dvasine Lie-tuvos vasaros sostine, mat mieste veikia penki vienuolynai. Bet ne-aabejoju, kad atsirado ir patikėjusių vienuolynų dvasingumu. Tokiems nerekomenduoju Małgorzatos Szu-mowskos niūrios pasakos „Nešven-tas avinėlis“ (LRT, 24 d. 01.30; LRT Plius, 04.15). Szumowska mėgsta provokuoti žiūrovus, todėl jos pa-sakojimas apie merginą Selą (Raffey Cassidy), kuri nuo pat gimimo gyvena miške, – tai feministinis siaubo filmas apie patriarchalinę sektą. Se-los pasaulis – tai daug moterų ir vie-nas vyras, kurį visi vadina Ganytoju, Piemeniu (Michielis Huismanas iš „Sostų karų“). Moteris jis dalija į

dukteris, nusikaltusias ir žmonas. Selai netrukus teks tapti žmona ir ji laukia šio svarbaus įvykio.

Filme ne vienas ir ne du vadi-namosios ketvirtosios feminizmo bangos motyvai. Tai seksualinė prievarta, moters išsilaisvinimas, toksiški vyrai (tėvas ir vyras), so-lidarumu besiremianti seserystė ir priešinimasis patriarchališkam visuomenės bei šeimos modeliui. „Nešventas avinėlis“ gali nustebinti estetizuotais kadrais, archajiškais ritualais ir spalvomis, kraujo (mė-nesinių, defloracijos, avinėlio) bei prievartos gausa, niūria poezija. Netvirtinčiau, kad režisieriai tai pavyko suldyti į vientisą drama-tišką pasakojimą. Greičiau atvirkš-čiai: pasakojimas pernelyg papras-tas ir aiškus, matyt, todėl ir toks manieringas. Bet filmas dar kartą įtikinamai rodo, kad bet kuri už-dara, izoliuota sistema, nesvarbu, visuomenė, sekta ar šeima, neiš-vengiamai pasmerkta sunykti arba susinaikinti. Tiesa, išeitis yra – rei-kia pasipriešinti baimei ir išeiti iš miško. Tegu ir Joninių naktį.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kronika

„Scanorama“ laukia lietuvių filmų pagrindi-niam konkursui

Europos šalių kino forumas „Sca-norama“ atveria viešą paraiškų re-gistraciją į pagrindinį festivalio konkursą. Europos šalyse įsikū-rusios kino gamybos kompanijos, režisieriai, prodiuseriai kviečiami teikti išskirtinę estetiką ir autoriniu braižu pasižyminčius ilgametražius filmus, sukurtus per pastaruosius dvejus metus.

Paraiškų laukiama iki rugsėjo pirmos dienos. Atrinkti ne daugiau

kaip dešimt filmų bus rodomi šių metų „Scanoramos“ programoje, festivalio metu juos vertins tarptau-tinė žiuri. Antrus metus vykstantis „Scanoramos“ ilgametražių filmų konkursas siekia atrasti drąsius ir originalius kylančius Europos re-žisierius, padėti jiems įsitvirtinti už savo šalies ribų. Pagrindinio kon-kurso laureatas pretenduos į pini-ginį 7000 eurų apdovanojimą.

„Jubiliejiniais metais įsteigtu Europos ilgametražių filmų kon-kursu siekiame nevienadienių tikslų. Akivaizdu, kad įdomių ir vertingų filmų, brėžiančių Euro-pos kino veido kontūrus, yra dau-giau nei pagrindinių kino festiva-lių apdovanojimų. Džiaugiuosi, kad

tarptautinėje erdvėje vis dažniau girdimas lietuvių kino kūrėjų bal-sas, kurio atgarsį ypač laukiame ir pagrindiniame konkurse“, – teigia Europos šalių kino forumo „Sca-norama“ įkūrėja ir meno vadovė Gra-žina Arlickaitė.

Pagrindinio konkurso nugalėtoju praėjusiais metais paskelbtas iranietės režisierės Mitros Farahani filmas „Iki penktadienio, Robinsonai“ („À Vendredi, Robinson“, 2022). Doku-mentinė esė atskleidė vienas kito nepažinojusių Irano režisieriaus Ebrahimo Golestano ir Jeano-Luco Godardo aštuonis mėnesius trukusį susirašinėjimą elektroniniu paštu, apmąstant žmogaus laikinumą, daugiasluoksnę žodžių ir vaizdų

prasmes. Pagrindiniame konkurse dalyvavo devyni filmai, tarp jų – debiutinis lietuvių menininkės Emilijos Škarnulytės ilgametražis dokumentinis filmas „Kapinynas“. Nugalėtoją rinko tarptautinė žiuri, vadovaujama Europos kino aka-demijos ir Wimo Wenderso fondo direktorių valdybos narės Marion Döring.

Ryškiausi pirmieji ir antrieji režisierių filmai, atrinkti į pa-grindinį konkursą, taip pat pre-tenduos į septynių Europos kino festivalių tinklo „Judantys vaiz-dai – be sienų“ (Moving Images – Open Borders) įsteigtą „New Vi-sion Award 2024“ apdovanojimą. Laimėtojas įvertinamas piniginiu

prizu ir parodomas visuose festi-valiuose, kuriuose per metus apsi-lanko daugiau nei 250 000 žiūrovų. Tinklui priklausanti „Scanorama“ „New Vision Award 2023“ apdova-nojimams nominavo vieną praėjus-ių metų konkurso dalyvių, islandų režisieriaus Guðmunduro Arnaro Guðmundssono juostą „Nekaltos būtybės“ („Berdreymi“, 2022), kuri šį konkursą laimėjo.

Šiais metais kino festivalis „Sca-norama“ vyks lapkričio 9–19 die-nomis Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Šiauliuose.

RENGĖJŲ INF.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

„Septynios tarpukario Vilniaus menininkės NDG nuolatinėje ekspozicijoje“

Lauko paroda „Sankirtos“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tara-sovo kolekcijos“

Parodos „Gyvastingieji senojo pasaulio profiliai“ ir „Nuostabieji karo pabėgėliai“ Grafikos parodos „Priartintas peizažas“ ir „Nuo Dürerio iki Rembrandto“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos mu-ziejų. Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus ir Lvivo nacio-nalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“ Parodos „Florentem“ ir „Kunstkamera“ Paroda „Ar ji prisikels?“ (Goyos raiziniai iš Nacionalinio Bohdano ir Varvaros Cha-nenkų muziejaus) nuo 27 d. – paroda „(Iš)vaizduojant save: Lietuvos dailininkų autoportretai nuo XIX a. iki šių dienų“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Julijono Urbono instaliacija „Planeta iš žmonių“

Parodos „Kalamas ir teptukas“, „Žinia iš „idealaus pasaulio“ (Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus) Paroda „Vilnius. XXI amžiaus heraldika“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Litvakų dailininkai Paryžiuje“ Paroda „Lygtis su nežinomaisiais. Lietu-vos dailininkai Vokietijoje nuo 1945 m. iki dabar“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Vilniaus 700 metų jubiliejui skirta paroda „Aš esu vilnietis“

Gedimino pilies bokštas

Arsenalo g. 5

Gedimino pilies bokšto ekspozicija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Galingi, nes vieningi“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Paroda „Kolekcionavęs ir kolekcionuo-jamas: Kazio Varnelio kūryba iš privačių rinkinių Lietuvoje“ Paroda „Tiražinės knygos menas“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgi-mimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Miglės Anušauskaitės komiksų paroda „Signatarės pirmame plane“ Interaktyvi paroda „Laisvės siekis kaip žaidimas-įvykis“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“ Paroda „Žygimanto Augusto gobelenai Vilniuje“ iki 25 d. – paroda „Gedimino miesto aušra. Seniausias Vilniaus medinis pastatas ir unikaliausi jo radiniai“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „*Theatrum biblicum*. Velykų preliu-dijos scenovaizdžiai“

Tarptautinė paroda „Dvylika. Iliustracijos ir komiksai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Vilniaus pokeris“, skirta Vilniaus 700 metų jubiliejui Žilvino Kempino gipso kaukių paroda „Portretai-fosilijos 2023“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilniaus laikas“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

iki VII. 2 d. – paroda „Vilkas, bokštas ir baž-nyčia. Vilniaus suvenyrai“ Paroda „Krasnûchos istorijos“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

Paroda „Antanas Martinaitis ir Arvydas Martinaitis. Tapyba“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Ignės Grikevičiūtės darbų paroda „paratopia“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“

Dominikonų g. 15

Dailininkų Tamošaičių kūryba; XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Adomo Galdiko kūrinių paroda „Ritualinė gamta“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Grupinė fotografijų paroda „Sigito Gedos veidai“, skirta poeto 80-mečiui

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

iki 29 d. – Lino Spurgos (jaun.) kaligrafijos paroda „Grafomanija“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

iki VII. 1 d. – Ukrainos menininkių tapybos paroda „Kariatidės“

LDS galerija „Medūza“

Šv. Jono g. 11

iki 24 d. – Ievos Rižės paroda „÷“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

iki 25 d. – Michalo Škrovinos (Slovakija) ant stiklo tapytų paveikslų paroda „Mano gyvenimo pasakojimai kitoje stiklo pusėje“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Rūtos Katiliūtės tapybos darbų paroda „Debesų šešėliai“

Galerija „Aidas“

A. Jakšto g. 9

Alisos Palavenis tapybos paroda „Alisos stebuklamorfozės“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

iki VII. 1 d. – Vilmanto Dambrausko foto-grafių paroda „Mano miesto portretai“ Martos Vosyliūtės paroda „Martos kalendorius“ (tapyba, objektai, audiniai)

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Civitas Vilnensis III“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Roko rifai: muzika sovietmečiu 1950–1990 m.“ Paroda „Vilnius kine“

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Birutės Stančikaitės grafikos ir piešinių paroda „Aš gyvenu tam krašte“

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus

Pamėnkalnio g. 12

Holokausto ekspozicija

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6 A

Benedikto Marijos Žuko finalinė magistro studijų paroda „Untitled“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

iki 25 d. – tarptautinė lenkų, lietuvių, ukrainiečių ir vokiečių paroda „Ribos“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

iki 30 d. – Joaquino Mora (Čilė) fotografijų paroda „Gyvenimas dabarties akimirkoje“

Lietuvos Respublikos Seimas

Gedimino pr. 53

Seimo II rūmų parodų galerijoje – Kazio Kęstučio Šiaulyčio darbų paroda „Už langų – Neris ir Žvėrynas“

iki VII. 1 d. *Seimo skaitykloje* – knygų paroda „Užrašyti žodžiai liudija“ iki 30 d. *Seimo lankytojų centre* – paroda „Komunizmas = rašizmas“

iki 30 d. *Vitražo galerijoje* – paroda „Lietu-vos nepriklausomybės netenkant: repre-suoti 1920–1940 metų Lietuvos Respubli-kos Seimo nariai“

Lietuvos nacionalinė Martyno

Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

„Pasaulis sukosi 33 greičiu. Vilniaus plokš-telių įrašų studija (1964–1992 m.)“

Ekspozicija „Iššūkis sovietinei priespaudai ir melui: Sąjūdžio žinioms“ 35-eri“ Mėnulio fotografijų paroda „Luca Missoni. Mėnulio kelionė“

iki VII. 1 d. – paroda „Fotografavęs širdimi: Vilnius Jano Buřhako fotografijose“

iki 29 d. – Linos Eitmantytės-Valužienės iliustracijų paroda „Knygos „Išgirsti dieną“ kūrybinė laboratorija“ iki 25 d. – Mindaugo Lukošaičio piešinių ir fotografijų paroda „Kompozicija“

VU Idėjų observatorija

M.K. Čiurlionio g. 29

Julijono Urbono darbų paroda

„Mėnesienologija“

A. Mickevičiaus viešoji biblioteka

Trakų g. 10

iki 26 d. – Piotro Kostino darbų paroda

„Pabaiga... Pradžia“

Lietuvos medicinos biblioteka

Kaštonų g. 7

iki 30 d. – Ingos Dambrauskienės tapybos paroda „... tarp eilučių...“

Stasio Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Aloyzo Stasiulevičiaus tapyba

„Jono Meko skersvėjis“

Užupio g. 24

Sije Verskio (Olandija) darbų paroda Tado Tručilausko paroda „Žmogus ir mašina“

Galerija „Menų tiltas“

Užupio g. 16

iki 25 d. – skulptoriaus Julieno Allegre (Prancūzija) darbų paroda „Metalomorfozės“

Galerija „Trivium“

Vitebsko g. 21

Mindaugo Oželio analoginės fotografijos paroda „Viena juosta: vakarėliai“

Projektų erdvė „Swallow“

Vitebsko g. 23

iki VII. 1 d. – Jakubo Cyszczoño ir „Grupa Budapeszt“ paroda „Pakanka paviršiaus“

„Editorial“ projektų erdvė

Latako g. 3

iki VII. 1 d. – Onos Juciūtės ir Lauros Ka-minskaitės paroda „Kaip aš įėjau į kambarį pro duris“

GODŲ galerija

Malūnų g. 6A–12

iki 30 d. – Birutės Nomedos Stankūnienės personalinė paroda „Dingę sodai“

Geležinkelių muziejus

Geležinkelio g. 16

Vidos Sevrukienės tapybos paroda „Gyvenimas prie geležinkelio“

Kirtimų kultūros centras

Dariaus ir Girėno g. 69

Ievos Austinskaitės fotografijų paroda „Ki |r| timai“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

M.K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai Ekspozicija „Lietuvos dailė XIV–XIX a.“ Paroda „Žalia“

iki 25 d. – paroda „Čiurlioniai: gyvenimas muzikoje“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Kartūno kodas. Alytaus medvilnės kombinato palikimas“ Remio Ščerbausko paroda „Teritorija Kau-nas / gatvės fotografija“

Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra

Vilniaus g. 33

Ekspozicija „Rūmų istorijos“ Fotografijų paroda „Kauniečių atostogos tarpukariu: nuo Kauno maudyklų iki Vi-duržemio jūros kurortų“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Paroda „Miražai“

„Neapginta Vandos Zaborskaitės disertacija „Maironio „Jaunoji Lietuva“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

Ievos Stankutės paroda „Apie bambą“

Kauno menininkų namai

V. Putvinskio g. 56

Gabrielės Vetkinaitės darbų paroda „Dainos apie save“

Juozo Zikaro namai

J. Zikaro g. 3

Atnaujinta Juozo Zikaro darbų ekspozicija

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

iki VII. 1 d. – Vaclovo Strauko paroda „Paskutinis skambutis“

Vytauto Didžiojo universitetas

S. Daukanto g. 28

iki VII. 1 d. *Centriniuose rūmuose* – Romualdo Požerskio fotoparoda „Beprotiš-kos skulptūros Nevados dykumoje“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Alvydo Lukio fotografijų parodos „Ne tik šaknys. Pagal tėvo Juozo Lukio Sibire su-kauptą archyvą“ ir „Ars Botanica“ Lietuvos scenos menininkių portretų paroda „Scenos divos“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

VDA Klaipėdos fakulteto baigiamųjų darbų paroda

Lietuvos architektų sąjungos Klaipėdos apskrities organizacijos (LASKAO) paroda „Klaipėdos architektūra 2022“ Paroda „*Fluxus* videoarcheologija ir radi-niai. Draugai apie Jurgį Mačiūną“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Paroda „90. Dalyvauja autorius – Valerijo-nas Juzėnas“

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Paroda „Kasdienybės architektės. Gyvena-mųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

nuo 23 d. – Ryčio Martinionio tapybos ir piešinių paroda „Pasąmonės projekcijos“

ŠIAULIAI

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

Lietuvos dailininkų sąjungos Šiaulių sky-riaus paroda

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Paroda „Apie muzikinės scenos maištininkus“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Paroda „PAN 55-45“, skirta LDS Panevėžio skyriaus 55-mečiui

Keramikos paviljone – Dmitrijaus Buławkos-Fankidejskio (Lenkija) keramikos paroda „Trukdžiai“ Panevėžio dailės mokyklos mokinių baigia-mųjų darbų paroda

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

Fotografijų paroda „Šviesa“ (kūriniai iš Daugpilio Marko Rothko meno centro kole

TRAKŲ VOKĖ
Trakų Vokės dvaro sodyba
Žalioji a. 2A
Ūlos Gečaitės, Agnės Jonkutės ir Gintauto Trimako paroda „Trys spalvos“

KĖDAINIAI
Kėdainių krašto muziejaus
Daugiakultūris centras
Senosios Rinkos a. 12
Donato Jankausko–Duonio „Komerčinė paroda Milijuons“

ZARASAI
Saukų galerija
D. Bukonto g. 1
Šarūno Saukos ir Nomedos Saukienės darbų paroda

MARCINKONYS
Marcinkonių stoties galerija
Kastinio g. 1C
nuo 23 d. – Marijos Marcelionytės–Paliukės personalinė paroda „Apie sraiges ir skruzdėles“

Spektakliai

VILNIUS
Lietuvos nacionalinis operos ir baletotoeatras
27, 28 d. 21.30 Valdovų rūmų Didžiajame kieme – „PASAULIO SUTVĖRIMAS“ (teatralizuota J. Haydno oratorija).
Dir. V. Egelis, rež. F. Ceresa, libreto aut. G. van Swietenas, scenogr. dail. T. Santi, kost. dail. G. Falaschi, G. Sposito, choreogr. M. Agatiello, šviesų dail. L. Kleinas. Atlikėjai L. Dambrauskaitė, R. Bowenas, R. Juzuitis, M. Pleškytė, J. Rubinovas
VII. 1 d. 21.30 *Valdovų rūmų Didžiajame kieme* – Baleto gala koncertas. „Šešėlių“ veiksmas iš baleto „Bajaderė“

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
23 d. 19 val. *Senosios Varėnos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje* – III sakralinės muzikos festivalis „Su palaimintuoju Teofiliumi Matulioniu 2023“. Koncertas „Šv. Gabrieliaus obojus“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai R. Beinaris, L. Beinaris, K. Kačionas, G. Malikėnas, A. Vrubliauskas (obojai), T. Girčys (meilės obojus). Dalyvauja Senosios Varėnos J. Čiurlionytės menų mokyklos jungtinis choras (choro vad. D. Selevičienė ir

Anonsai

Tytuvėnų vasaros festivalis prasideda jau ši savaitgalį

Birželio 25 d. Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje prasidės visus tris vasaros mėnesius aprėpiantis ir šiemet į trylika koncertų pakviesiantis XX Tytuvėnų vasaros festivalis. Festivalio koncertai vyks XVII a. kultūros paveldo objekte Tytuvėnų Bernardinų bažnyčios ir vienuolyno ansamblyje, Baisogalos dvare, Šeduvos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčioje, Kurtuvėnų ir Kelmės dvarų erdvėse, Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilikoje ir kitose gražiausiose Šiaulių regiono vietose. Dešimtyje koncertų netrūks įvairiausių muzikinių susitikimų ir patirčių, debiutų ir sugrįžimų. Šių

L. Tiškienė; koncertmeisteriai D. Bachovas ir L. Petruškevičienė). Programoje J.S. Bacho, A. Vivaldi, Th. von Schachto, E. Morricone’s, A. Corelli–J. Barbirolli kūriniai 23 d. 20 val. *Žarėnų-Latvelių Šv. Mikalojaus bažnyčioje* – projekto „Muzikinės bažnyčių naktys Šiaulių rajone“ koncertas. Valstybinis Vilniaus kvartetas. Solistė J. Šležaitė (sopranas). Programoje D. Pejacevič, F. Schuberto kūriniai 24 d. 19.30 *Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje* – festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ atidarymo koncertas. Čiurlionio kvartetas. Solistė A. Krikščiūnaitė (sopranas). Programoje M.K. Čiurlionio, E. Morawskio, F. Mendelssohno kūriniai 28 d. 18.30 *Vilniaus arkikatedroje bazilikoje* – III sakralinės muzikos festivalis „Su palaimintuoju Teofiliumi Matulioniu 2023“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai D. Kazonaitė (sopranas), G. Abromaitienė (arfa), R. Beinaris (obojus), G. Kviklys (vargonai). Programoje J.S. Bacho, J. Naujalio, M.K. Čiurlionio, C. Debussy, V. Striaupaitės-Beinarienės ir kt. kūriniai 29 d. 17.30 *Vievio kultūros centre* – Godowskio festivalio koncertas. Čiurlionio kvartetas. Programoje M.K. Čiurlionio, F. Mendelssohno, R. Schumanno, L. Godowskio, G. Gershwino kūriniai 29 d. 18 val. *Šiaulių koncertų salėje „Polifonija“* – Valstybinis Vilniaus kvartetas. Solistas L. Mikalauskas (bosas). Programoje J. Naujalio, A. Raudonikio, G.F. Händelio ir kt. kūriniai VII. 2 d. 15 val. *Jašiūnų dvare* – festivalis „Muzika Jašiūnų dvare“. Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras (meno vad. ir vyr. dir. L. Karlssonas). Programoje J. Barneso, K. Kingo, Ph. Sparke’o, H. Clarke’o, J. Hansseno, J. Pakalnio ir kt. kūriniai

VILNIUS
Vilniaus festivalis 2023
29 d. 20 val. *Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Pranciškonų) bažnyčioje (Trakų g. 9)* – „Centones meae urbi“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas), Kauno valstybinis choras (meno vad. ir vyr. dir. R. Šervenikas). Solistai G. Gelgotė (sopranas), N. Masevičius (bosas-baritonas). Dir. R. Šervenikas. Programoje O. Narbutaitės oratorija „Centones meae urbi“ („Skiautinys mano miestui“)

metų festivalio pradžios (birželio 25 d.) koncerte skambės Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro, diriguojamo Roberto Šerveniko, ir solisčių Laurynos Bendžiūnaitės (sopranas) bei Liepos Jurgutavičiūtės (smuikas) atliekama didžiųjų klasikų muzika. Liepos mėnesį festivalyje debiutuos tokie muzikai kaip pianistas Petras Geniušas, daugybės konkursų laimėtojas Danijos fortepijono virtuozas Gustavas Piekutas, Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo dienos progai skirtame koncerte „Sakmių siuita“ jaunosios kartos muzikantai Ona Kolobovaitė (sopranas) ir Justas Šervenikas (fortepijonas) kvies klausytojus į XX a. lietuvių kompozitorių kamerinės muzikos vakarą. Svečiai iš Lenkijos skambins XIX a. šokius ir dainas.

Festivalio programoje žiūrovų taip pat laukia „Mistinės sužadėtuvės“, jaunųjų Lietuvos muzikų,

M.K. Čiurlionio namai
VII. 7 d. 18 val. – ciklo „Skambantis Čiurlionio Vilnius“ koncertas „Sakmės ir dainos“: O. Kolobovaitė (sopranas), J. Šervenikas (fortepijonas)

Vilniaus arkikatedra bazilika
29 d. 12 val. *Vilniaus arkikatedroje bazilikoje* – koncertų ciklas „Vox organi cathedralis 2023“. Vargonuoja I. Gerikaitė

KAUNAS
Pažaislio muzikos festivalis
30 d. 19 val. *Kauno Kristaus prisikėlimo bažnyčioje* – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas), Kauno valstybinis choras (meno vad. ir vyr. dir. R. Šervenikas). Solistai G. Gelgotė (sopranas), N. Masevičius (bosas-baritonas). Dir. R. Šervenikas. Programoje O. Narbutaitės oratorija „Centones meae urbi“ („Skiautinys mano miestui“) VII. 1 d. 15, 17 val. *Zapyškio paminklinėje Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje* – „Balada Para Ėl Tango“. Atlikėjai ansamblis „Classic+“: J. Karaliūnaitė (sopranas), S. Zbrauskaitė (fortepijonas), A. Dūkšaitė (akordeonas), V. Smailytė (arfa). Programoje P. Makkoneno, Á. Piazzollos, C. Salzedo, M. Majkusiako, R. Jürjendalio, J. Grinevič, C. Gardelio kūriniai

KLAIPĖDA
Šv. Pranciškaus Asyžiečio koplyčia
30 d. 19 val. – Šv. Pranciškaus vargonų muzikos festivalis. Vargonuoja E. Rudokaitė

TYTUVĖNAI
Tarptautinis Tytuvėnų vasaros festivalis
25 d. 18 val. *Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje* – Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (vadovas G. Rinkevičius). Solistės L. Bendžiūnaitė (sopranas), L. Jurgutavičiūtė (smuikas). Dir. R. Šervenikas. Programoje L. van Beethoveno, F. Mendelssohno, F.J. Haydno, W.A. Mozarto, C. Saint-Saënso, C.M. von Weberio kūriniai VII. 1 d. 18 val. *Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos angelų karalienės bažnyčioje* – P. Geniušo (fortepijonas) rečitalis. Programoje E. Griego, F. Mompou, R. Schumanno kūriniai VII. 2 d. 15 val. *Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos angelų karalienės bažnyčioje* – G. Piekutas (fortepijonas, Danija). Programoje R. Langgaardo, M.K. Čiurlionio, R. Schumanno, F. Chopino kūriniai

studijuojančių užsienio universitetuose, parengta programa „Keliaujantys muzikai“, Šekspyro laikų dainos, Rolando Kazlo skaitomi lietuvių poetų kūriniai, rankų šešėlių teatro „Budrugana Lietuva“ žaidybinis spektaklis visai šeimai „Obuolių pasakos“, džiazo subtilybes atskleisiantis trio iš Latvijos ELPO, kompozitoriaus Algirdo Martinaičio šešių dalių oratorijos „Invokacijos tikėjimui ir vilčiai“ skaitovui, mišriam chorui ir simfoniniam orkestrui premjera.

Rugpjūčio 20 d. festivalį vainikuos solisto iš Ukrainos, Karalienės Elžbietos konkurso Bruselyje II premijos laimėtojo Aleksey’aus Semenenko koncertas su Lietuvos nacionalinės filharmonijos simfoniniu orkestru, diriguojamu Roberto Šerveniko.

RENGĖJŲ INF.

Bibliografinės žinios

MENAS

Ars et praxis / Lietuvos muzikos ir teatro akademija ; redakcinė kolegija: vyriausiasis redaktorius Jonas Vytautas Bruveris ... [et al.]. – Vilnius : Lietuvos muzikos ir teatro akademija, [2022]. – Viršelio ir nugarėlės antraštė: Ars & praxis. – ISSN 2351-4744

[T.] 10 (2022) / sudarytoja Laima Budzinauskienė. – [2022]. – 263, [1] p. : iliustr., faks., nat.. – Tiražas 60 egz.

Litvakų dailininkai Paryžiuje = *Les artistes litvak à Paris* = *Litvak artists in Paris* : parodos katalogas [2023 05 25 – 09 29, Vilnius] / [sudarytoja Vilma Gradinskaitė] ; [vertėjos Albina Strunga, Isabelle Chandavoine-Urbaitis]. – Vilnius : Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, 2023. – 197, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-426-178-7

Nida dailėje. Išvien / Разом : Ukrainos–Lietuvos tapybos paroda : Menininkų asociacijos „Tiltas“ kolekcija : 1995–2022 m. kolekcija ir aukso fondas / [sudarytojai Saulius Kruopis, Giedrius Bagdonas, Jonas Lenkutis ... [et al.]] ; [vertimai: Juozas Valiušaitis, ukrainiečių k.]. – Nida–Vilnius [i.e. Vilnius] : Menininkų asociacija „Tiltas“, 2022. – 143, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8271-03-4 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Buvusio laiko žingsniai : [eilėraščiai] / Antanas Žvikas ; [sudarytoja Diana Šermukšnienė] ; [dailininkas Kęstutis Mikulėnas]. – Utena : Kamonada, 2022. – 123, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-8011-92-0

Dingusi dukra : [romanas] / Elena Ferrante ; iš italų kalbos vertė Ieva Frigerio. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 141, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5581-3 (įr.)

Nerimo žmonės : romanas / Fredrik Backman ; iš švedų kalbos vertė Virginija Jurgaitytė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 364, [3] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-01-4738-2 (įr.)

Optimistas : [atsiminimai] / Algis Kantauskas. – [Kaunas] : [Indigo print], [2023]. – 276, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8078-66-4 (įr.)

Poezijos vingiai / Henrikas Permonas. – Utena : Utenos Indra, 2023. – 125, [3] p.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-455-636-4

Tarytum vakar : [prisiminimai] / Minius Mindaugas Žiulys. – Utena : Kamonada, 2023. – 157, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8011-93-7 (įr.)

Tarp kontinentų : eilėraščiai / Aldona Anužienė. – Klaipėda : Druka, 2023. – 191, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-404-333-8 (įr.)

Trumpi pasikalbėjimai ir pamokymai : [eilėraščiai] / Jonas Mackevičius. – Vilnius : Margi raštai, 2023. – 126, [1] p.. – Tiražas 100 egz.

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Bembis : [miško gyvenimo istorija] / Felix Salten ; iš vokiečių kalbos vertė Violeta Žemaitienė ; [ilustracijos: Inga Marčiukaitytė-Ereminienė]. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 190, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5565-3 (įr.)

Haris Poteris ir prakeiktas vaikas : [pagal originalią istoriją, kurią sukūrė J.K. Rowling, John Tiffany, Jack Thorne, Jack Thorne’o pjesė] : pirma ir antra dalys : [originalus spektaklio] scenarijus / iš anglų kalbos vertė Zita Marienė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 340, [8] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5553-0 (įr.)

Katinėlis ir gaidelis : įgarsinta vakaro pasakėlė / [ilustravo Gintaras Jocius] ; įgarsino Giedrius Savickas. – Vilnius : Alma littera, [2023]. – [10] p. : iliustr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-5349-9

Lakštingala su vienu sparnu : [pasaka] / Oleh Romančuk ; [iš ukrainiečių kalbos vertė Tadas Žvirinskis] ; [ilustracijos: Olena Hyža]. – [Vilnius] : Magnificat leidiniai, [2023]. – 43, [5] p. : iliustr.. – Tiražas 700 egz.. – ISBN 978-609-8197-49-5 (įr.)

Mokiniams rekomenduojamos knygos : 1–10 klasei : „Rubinaičio“ žurnalo priedas / parengė Kęstutis Urba, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Vaikų ir jaunimo literatūros departamentas, Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyrius. – 2-asis pataisytas ir papildytas leid.. – Vilnius : Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Vaikų ir jaunimo literatūros departamentas [i.e. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka] : Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros [asociacijos] (IBBY) Lietuvos skyrius, 2023. – 38, [2] p.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-405-238-5

Mokiniams rekomenduojamos knygos : 1–10 klasei : „Rubinaičio“ žurnalo priedas / parengė Kęstutis Urba, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Vaikų ir jaunimo literatūros departamentas, Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyrius. – 2-asis pataisytas ir papildytas leid.. – Vilnius : Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Vaikų ir jaunimo literatūros departamentas [i.e. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka] : Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros [asociacijos] (IBBY) Lietuvos skyrius, 2023. – 1 pdf failas (41 p.). – ISBN 978-609-405-239-2

Stebuklingas norų krėslas / Enid Blyton ; iš anglų kalbos vertė Danguolė Žalytė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 173, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5563-9 (įr.)

Su meile – Saimonas : [romanas] / Becky Albertalli ; iš anglų kalbos vertė Dalius Norkūnas. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 315, [3] p.. – Tiražas 2300 egz.. – ISBN 978-609-01-5571-4 (įr.)

Vilkas ir ožiukai : įgarsinta vakaro pasakėlė / [ilustravo Gintaras Jocius] ; įgarsino Giedrius Savickas. – Vilnius : Alma littera, [2023]. – [10] p. : iliustr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-5350-5

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai

Asteroidų miestas ****

Tai filmas filme: režisierius kuria filmą apie jaunųjų astronomų suvažiavimą, kurio dalyviai po netikėtos avarijos atsiduria mažame Amerikos miestelyje, garsėjančiame kadaise dykumoje nukritusiu asteroidu. Veiksmas vyksta 1955 m. – kosmoso eros pradžioje, kai žmogus dar nebuvo pakilęs į orbitą ir nežengė Mėnuliu, bet jau ruošėsi tai padaryti. Šįkart iš Teksaso kilęs Wesas Andersonas sukūrė, nors ir Ispanijoje, griežtai amerikietišką filmą, o jo kūryba gimtajame kontekste yra labiau pamatuota ir laisvesnė. Nors žaisti Andersono žaidimą vis dar gali tik tie, kurie jau seniai priėmė jo taisykles: dirbtinumą ir dėmesį išmoningumui bei detalėms, perdėtą simetriją ir anekdotiškai išplėstą aktorių ansamblį, kurį sudaro beveik vien tik žvaigždės, pasirodančios kadre vos kelias sekundes. („Asteroid City“, rež. Wes Anderson, JAV, 2023)

Begalybė ***

8-ojo dešimtmečio Romoje turtingo verslininko šeima persikrausto į butą naujame daugiaaukščiame pastate, tačiau Klaros (Penélope Cruz) santuoka su vyru (Vincenzo Amato), kuris ją begėdiškai apgaudinėja su savo sekretore, nėra laiminga. Moteris kenčia dėl santykių be meilės ir buržuazinio namų šeimininkės gyvenimo ribotumo, todėl atkakliau ieško ryšio su trimis savo vaikais. Vyresnioji dukra, kuri jaučiasi gimusi ne savo kūne, sukelia dar daugiau įtampas. Pasitelkdamas muzikines scenas, kuriose, be kita ko, žaidžiama siurrealistinėmis priemonėmis ir italų populiariąja muzika, Emanuele Crialese parodo, kaip veikėjų troškimai susiduria su socialine sistema, nepaliekančia jiems daug laisvės. („L'immensità“, rež. Emanuele Crialese, Italija, Prancūzija, 2022)

Gyvenimas be Jango ****

Ateityje androidai taps augintiniais. Kai įsivaikintos mergaitės broliui ir žaidimų draugui robotui pasireiškia sutrikimo požymiai, jos tėvas bando išgelbėti mylimą dirbtinį sūnų. Tuo metu jis sužino apie roboto praeitį, kurioje – keli ankstesni savininkai ir nelaiminga meilės istorija. Tai jautri ir intelektualiai mokslinės fantastikos drama, kurioje dera humanistinės Yasujirō Ozu ir Andrejaus Tarkovskio perspektyvos. Elegantiškai nufilmuotas ir subtiliai suvaidintas filmas kaip reta giliai nagrinėja klausimus apie žmogiškąją prigimtį. („After Yang“, rež. Kogonada, JAV, 2022)

Stichijos **

Keturių pagrindinių elementų sužmogintos versijos gyvena metropolijoje. Mergaitė iš ugnies būtybių priemiesčio turėtų sekti tėvo pėdomis, tačiau įsimyli vandens berniuką. Animaciniame filme pasakojama apie priešybių įveikimą ir savojo kelio paieškas, įterpiamos migracijos ir rasizmo temos. Filmas sukurtas solidžiai ir palyginti išradingai, tačiau gana paprasta metafora realioms socialinėms sąlygoms tinka tik ribotai. Be to, siužetas atrodo perkrautas ir be reikalo komplikuoatas. („Elemental“, rež. Peter Sohn, JAV, 2023)

Visos Bo baimės ***

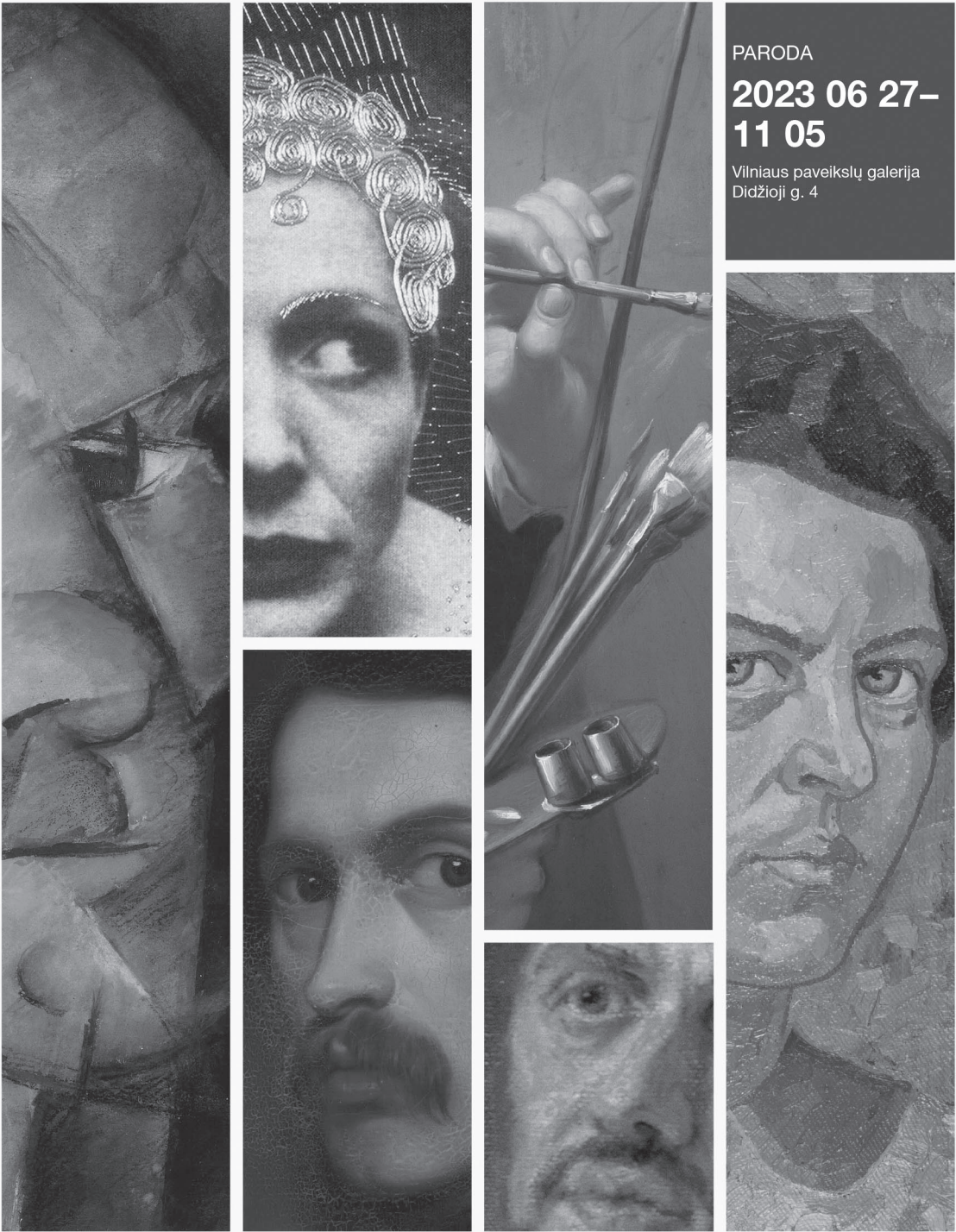
Bo (Joaquin Pheonix) yra sėkmės lydimas verslininkas, bet kenčia nuo paranojos, kurią greičiausiai lėmė jo sudėtingi santykiai su jau mirusia motina. Tai, kad niekada nepažinojo tėvo, taip pat neprisideda prie jo psichikos stabilumo. Bo ryžtasi susidurti su praeitimi – keliauja į savo senuosius namus ir, regis, vis labiau praranda sveiką protą. Jis patenka į pasaulį, esantį kažkur tarp sapno ir tikrovės. Filmu Ari Asteris ne tik gilinasi į traumuotą herojaus psichiką, bet ir kuria žaismingą pastišą – cituojamas tiek „Ozo šalies burtininkas“, tiek Larso von Triero „Namas, kurį pastatė Džekas“. („Beau Is Afraid“, rež. Ari Aster, Kanada, Suomija, JAV, 2023)

Žmogus-voras: aplink multivisatą ***

Kol jaunas vyras ir jauna moteris, kiekvienas iš jų įkūnijantis superherojaus Žmogaus-voro versiją skirtingose multivisatos dimensijose, susidraugauja, pasirodo naujas piktadarys. Jis kelia pavojų multivisatai, tačiau slapta institucija nori tam užkirsti kelią. Tai antroji animacinių filmų trilogijos dalis, pratęsianti vorų superherojų pasaulį nesuskaičiuojamomis paralelinėmis visatomis. Filmas, sumanytas kaip audiovizualinė ribinė patirtis, griaua žiūrovų įpročius ir tampa veiksmo spektakliu, kuriame ekstravagantiškai žaidžiama grafiniais stiliais, tačiau po kvapą gniaužiančiu blizgančiu paviršiumi slypi jautri brendimo parabolė. („Spider-Man: Across the Spider-Verse“, rež. Joaquim Dos Santos, Kemp Powers, Justin K. Thompson, JAV, 2023)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

PARODA
2023 06 27–11 05
Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4

(ĮSI)VAIZDUOJANT SAVE

Lietuvos dailininkų autoportretai nuo XIX a. iki šių dienų

Informacinis rėmėjas

Kuratorė Monika Krikštopaitytė
Koordinatorė Dalia Tarandaitė
Architektė Sigita Simona Paplauskaitė
Dizainerė Loreta Uzdraitė

Darbo laikas: II–VI 11.00–18.00, VII 12.00–17.00
Valstybinių švenčių išvakarėse dirba viena valanda trumpiau
Nedirba pirmadieniais ir valstybinių švenčių dienomis

Kūrinių fragmentai:
Vytautas Kairiūkštis. *Kubistinis autoportretas*. Apie 1922. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus
Lina Jonikė. *Sirenos*. 2000. Autorės nuosavybė
Vladislovas Neveravičius. *Autoportretas*. 1841. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus
Napoleonas Ylakavičius. *Autoportretas*. 1852. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus
Žygimantas Augustinas. *Iš asmeninio archyvo* #3. 2019. Autoriaus nuosavybė
Marcė Katiliūtė. *Autoportretas*. 1935. Šiaulių „Aušros“ muziejus

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
Vilniaus miesto savivaldybė
Lietuvos kino centras